

SZOCIÁLPOLITIKAI SZEMLE

SZERKESZTI: DR LANGZI JENŐ

TÁRSSZERKESZTŐ: DR KADOSA MARGEL

Balesetelhárítás.

Írta: Lukács József,

az Országos Munkásbetegségyógyító és Balesetbiztosító
Pénztár alelnöke.

Idestova két éve, hogy e lap hasábjain a fenti címen kifejtettem, hogy az Országos munkásbetegségyógyító és balesetbiztosító pénztár, üzembesorozási osztálya útján kiválóan hivatott volna arra, hogy a német *Berufsgenossenschaften* kitűnően bevált *Revisionsingenieure* intézményét hazánkban meghonosítsa. Rámutatam arra is, hogy ez elsőrendű munkaadói érdek s így ama reménynek adtam kifejezést, hogy a magyar gyár-
ipar képviselői ennek az intézménynek létesítésére módot fognak találni.

Nos hát hosszú s igen beható tárgyalások után, melyeken az Állami Munkásbiztosítási hivatal egy a kérdéshez hozzáértő műszaki közege mindvégig részt vett, az Országos munkásbetegségyógyító és balesetbiztosító pénztár igazgatósága f. é. április havában tartott ülésén egyhangú lelkesedéssel elhatározta, hogy az 1913-ik évi költségvetésben 109.800 korona összeggel szereplő „balesetelhárítási költségek” terhére, megindítja a balesetelhárítási akciót, szervezvéen egy balesetelhárítási szaktanácsot s irányelvül tűzvéen ki azt, amire mint elsőrendű követelményre már fentidézett cikkemben is rámutattam: az akciónak szigorúan szakmaszerű központi irányítását, másrészt az, ez alapon kiadandó intézkedések és normák végrehajtásának fokához képest a veszélyességi arányszámoknak a valószínű kockázathoz mért üzletszerű megállapítását.

A magy. kir. állami munkásbiztosítási hivatal az Országos pénztár eme határozatának végrehajtását f. é. július hó 12-én kelt leiratával egyszerűen lehetetlené tette. E lapok olvasóit nem terhelhetem avval, hogy e rendelet zeg-zugos szövevényes ösvényein végig vezessek. Röviden tehát 3 pontban összefoglalva csak annyit, hogy:

1. kétségbevonja az Országos pénztárnak azt a jogát, hogy balesetelhárítással foglalkozzék, rámutatván arra, hogy az ipari és keresk. alkalmazottak betegség és baleset esetére való biztosításáról szóló 1907. évi XIX. t.-c 183. §-a szerint ez az iparfelügyelők dolga és fel sem szabad tételezni, hogy az állami és közhatósági munkásvédelem nem felel meg a balesetbiztosítás terheit viselő érdekeltég igényeinek és így

2. ennek az érdekeltégnek nem állhat érdekében saját költségén külön balesetelhárítási akcióról gondoskodni, de az Országos pénztár ezzel a költséggel azokat meg sem terhelheti, mert bár igaz az, hogy a pénztár választott önkormányzati szervei képviselik az egész teherviselő érdekeltéget s annak nevében vállalnak terheket és kötelezettségeket, de ezek sem vállalhatnak a munkaadók nevében olyan kötelezettségeket, melyek

nem a pénztár törvényszerű jogaiból és kötelességeiből folynak. Last but not least mindezek alapján

3. a hivatalos az 1913-ik évi kezelési költségelőirányzatban a már idézett címen előirányzott 109.800 koronás kiadási tételt nem hagyja jóvá, hanem megengedi, hogy ugyané napon kelt másik rendeletével az Országos pénztár 1.714.500 koronás igazgatási költségvetését 1.300.000 koronára redukáló s még tételenként megállapítandó igazgatási költségvetésben történjék erről gondoskodás, de csak úgy, hogy az Országos pénztár az új üzembesorozás céljából szükséges kiszállásokhoz való személyzetet állíthassa be.

Nézzük már most sorjában, pontonként, hogy mennyire helyes a Hivatal okfejtése:

ad 1. Az 1911. évben 40.362 ipari baleset történt; az iparfelügyelők 1044, mond Ezernegyvennégy balesetvizsgálati tárgyaláson vettek részt. (V. ö. az 1911. évi iparfelügyelői jelentést.)

Ennyi elég volna, ha nem kellene hangsúlyoznunk azt, hogy az iparfelügyelők maguk mutatnak rá, panaszkodva jelentésükben, hogy feladatuknak nem képesek eleget tenni. Személyzeti statusuk olyan kicsiny, hogy rendelet van arról, hogy a gyár vizsgálat csak káznvizsgálattal kapcsolatosan végzendő; az iparfelügyelő balesetelhárítás ügyben csak véleményező fórum, míg a végrehajtó közeg az I. és II. fokú iparhatóság (L. közigazgatásunk gyorsaságát!). S míg az a balesetelhárítási szervezet, amelyről az állami hivatal szerint fel sem szabad tételezni, hogy nem elégítené ki az iparnak ez irányú érdekét, *maga állapítja meg*, hogy képtelen ezt a feladatot ellátni, addig viszont az Országos pénztárnak az *Állami Munkásbiztosítási Hivatal által* igaz, hogy régen, még 1908-ban – *jóvá-hagyott* alapszabályai (4. §.) egyenesen feladatává teszi, hogy a balesetelhárításban közreműködjék. De végre legutóbb kelt rendeletében a Hivatal maga is a pénztár törvényszerű hatáskörének ismeri el, az üzemek baleseti veszélyességének és az ezzel járó baleseti kockázatnak a foganatosított balesetvédelmi berendezések fokához mérten való megállapítását és ennek megfelelőleg a veszélyességi osztályokba különböző veszélyességi arányszámmal való besorozását. De tovább: a törvény 183. §-a szerint bizonyos – nem az összes – üzemek balesetelhárítására szükséges intézkedések ellenőrzésére az iparfelügyelők hivatottak, a 169. §. szerint a balesetelhárítás *vezetése* és annak biztosítási felügyelők útján való *ellenőrzése* meg az Állami Hivatal biztosítási osztálya hatáskörébe tartozik, az érdekelt iparágak és ipari szakmák meghallgatása mellett.

A törvény ilyen labilis fogalmazása mellett, amikor *vezetésről* és *ellenőrzésről* beszél, de arról egy szóval sem, hogy maga az *elhárítás* kinek a *hatáskörébe* tartozik, talán nemcsak megengedhető, de egyedül helyes az Országos pénztár az az álláspontja, hogy az ő szervezete – melynek önkormányzatában helyt foglal két érdekeltég: az egyik, a balesetek áldozatainak kép-

*) L. I. évfolyam 12. szám.

viselői: a biztosítottak; a másik: a baleseti terheket viselő munkaadók – leginkább alkalmas, sőt egyedül illetékes az elhárítási akcióra, mert míg az iparfelügyeletnél és más hatóságoknál ez lehet munkakör, de semmi egyéb, addig az Országos pénztár kebelében levő mindkét érdekeltiségnek ez vitális érdeke; mondjuk ki magyarul: *élet- és zsebkérdés* egyaránt, félretéve minden humanizmust s egyéb könyörületességet! illúziót sőt azt a körülményt is, hogy ilyen formán az Országos pénztár egy elsőrendű fontosságú állami kötelességet: *a munkásvédelmet* szolgálja. Ebbe azután belekapcsolódik

ad 2. az állami hivatal azon különös s tisztán bürokrata álláspontja, hogy a munkaadó érdekeltiség igazgatósági tagjai az egész érdekeltiség nevében nem vállalhatnak ekkora terheket. (Talán népszavazást akar svájci mintára 28.000 nagy munkaadóval!) Tagadom, hogy ez terhet jelent, sőt bizonyítani kívánom, hogy financiai szempontból még hozzá nyereséges üzlet, mert a mint többször idézett cikkemben már rámutattam arra, hogy a német Berufsgenossenschaftok 25 év alatt az 100 munkásra eső 0.44 állandó munkaképtelenségi esetet leszorították 0.06-ra 1000 márka munkabérenként 19 pfennig költséggel, – hozzátehetem még azt is, hogy a rengeteg baleseti százalékkal dolgozó Norddeutsche Holzberufsgenossenschaft ugyancsak 25 év alatt (1885–1909) a halálesetek számát 15 százalékról 4 százalékra, a teljes állandó munkaképtelenséget 1 százalékról 0.3 százalékra s a részleges állandó munkaképtelenséget pedig 60 százalékról 27 százalékra szállította le. Persze nem az állami Hivatal módszerével, nem állami (iparfelügyelői és iparhatósági) beavatkozással, nem szabályrendeletekkel, melyekre kiálló példa hazánkban a foszforos gyufák gyártását szabályozó, a veszélyes iparokra eddig kiadott egyetlen szabályrendelet keresztülvitelének nehézsége, hanem főként azon az üzleti alapon, melyre az Országos pénztár is felépíteni kívánja a maga balesetelhárítási akcióját, hogy a *baleseti óvintézkedések szempontjából jól felszerelt üzemeket* alacsonyabb veszélyességi arányszámmal ennek megfelelően *alacsonyabb baleseti járulékkal rója meg*, a munkaadókat egyenesen kitanítja a megfelelő óvókészülékek berendezésére s közli velük, hogy az ilyen övrendszabályok bevezetése milyen csökkentő hatással lesz a baleseti járulékok nagyságára s így a munkaadót *a baleseti járulékon való megtakarítás, a minden hatósági intézkedésnél hathatósabb üzleti előny erejével bírja rá a balesetelhárítást szolgáló intézkedések megtételére*. Sőt még tovább is mentek egyes Berufsgenossenschaftok, pld. a faipari a balesetelhárítási szempontból igen értékes óvókészüléket, ingyen osztott ki a munkaadók között.

ad 3. A Hivatal nem hagyja jóvá a kezelési költség-számlán erre a célra előirányzott 109.800 koronát. Miután az egész kérdésnek ez a punctum saliens s a financiai vonatkozásánál fogva belekapcsolódik az 1913-iki költségvetésbe, ez utóbbiról is beszélnünk kell.

A törvény 173. §-a imperative rendelkezik arról, hogy az Állami Hivatal az Országos pénztár ügy és vagyongazdálkodást évenként legalább egyszer a helyszínén alapos és beható vizsgálat alá tartozik venni. Az állami hivatal ennek a kötelességének az Országos pénztár fenállását követő ötödik esztendejében – 1912-ben tett először eleget. Kilenc hónapon keresztül februártól–decemberig vizsgált egy 8 főtisztviselőből álló bizottság egy osztálytanácsos bíró vezetésével. E bizottság elnöke az egész idő alatt 30-nál több elnökségi és 8-nál több igazgatósági ülésen vett részt s a költségvetés előkészítésébe nemcsak irányító, de *döntő* befolyással volt. Az

ő igazán buzgó, mindenre kiterjedő érdeklődésén s szakszerű rábeszélésén múlt, hogy az Országos pénztár igazgatósága az eredetileg 1,990.000 koronára tervezett *igazgatási költségvetését* 1,714.500 koronára redukálta és a *kezelési költség számlát* a balesetelhárításra felvett 109.800 koronával 236.100 koronában, azaz a költségvetés végösszegét 1,950.660 koronában állapította meg, illetőleg így terjesztette a közgyűlés elé. Ezt a költségvetést aztán a vizsgáló bizottság fentemlített elnöke annyira reálisnak ismerte el, hogy nem egyszer jelentette ki, hogy ezt körömszakadtáig védeni fogja a többség (állami hivatal és kereskedelemügyi minisztérium) előtt és meg van arról győződve, hogy a költségvetést ilyen alakban el is fogják fogadni.

A közgyűlés, már tudatában lévén annak, az akkori kereskedelemügyi miniszter úr személyes közlése után, hogy az államkincstár ezekből a kiadásokból csak 1,300.000 korona igazgatási költséget vállal, elvileg ugyan kimondotta, hogy az egész költségvetést az államkincstár tartozik magára vállalni, de ennek elmaradása esetén előre elhatározta, hogy a különbözetet a kezelési költség-számlán az önkormányzat vállalni fogja. Messzire vezetné e költségvetés realitásának taglálása, s azért csak annyit jegyzünk meg, hogy az 1912-1 költség 1,885.000 korona volt, melyből az állam csak 600.000 koronát vállalt, míg az autonomia a fennmaradó 1,285.000 koronát vállalta. A taglétszám emelkedéssel szemben pedig a költségvetési többlet elenyésző. A főszempont azonban az, hogy az állam által nem vállalt költségeknek a kezelési költség-számlára való átvitele 1909. óta állandó praxis s a többség ezt nem is kifogásolta, lévén a törvényben az igazgatási és kezelési költség közötti határ rendkívül elmosódott, az *állami munkásvédelmi hivatal által jóváhagyott* alapszabályok 191. §-a szerint pedig határozottan ki lévén mondva, „hogy az igazgatási költségek terhére az állam által el nem vállalt kiadások *kezelési költségekként számolandók el*”.

Az tehát, hogy a kereskedelemügyi miniszter az igazgatási költség-számla 1,714.500 koronányi összegéből csak 1,300.000 koronát vállalt, nem volt meglepetés, de hogy az állami hivatal ezt megtette azzal, hogy a kezelési költség-számlát teljesen törölte, s az 1,950.660 koronás összköltségvetést 1,300.000 koronás költségvetésbe kívánja beleszorítani, méltó elkeseredést váltott ki mindkét érdekeltiségben annyival is inkább, mivel lehetetlenség volt feltételezni azt, hogy a hivatal egy kebeléből kiküldött 9 hónapig vizsgáló főtisztviselő-bizottság álláspontját teljesen negligálva, a bizottság elnöke által nem egyszer hangoztatott s előbb már ismertetett nézetet egyszerűen sutba dobja.

Ugyancsak így cselekedett a hivatal azzal, hogy a balesetelhárítási tervezetet sem találta elfogadhatónak, holott ezt meg a hivatalnak egy a tárgyalásra kiküldött szakfőtisztviselője, a tárgyalás folyamán jónak, helyesnek ismerte el, annál is inkább, mivel az ő megfelelő javaslatai ebben rendre érvényesültek.

Nos hát az Országos Pénztár elment a loyális legvégsőbb határáig. Saját kizárólagos autonóm hatáskörébe a lehető legmesszebbmenő kooperációt biztosított az állami hivatal kiküldöttjeinek, elősegíteni óhajtván így az ügyek nyugodt menetét, mert bizton remélte, hogy az állami hivatal főtisztviselőiért az állami hivatal helyt is áll.

Nem így történt! Az Országos pénztár igazgatóságának munkaadó érdekeltisége azonban ezt szó nélkül eltűrni nem hajlandó. Ez az érdekeltiségi képviselő a balesetelhárítást annyira szükségesnek, gyümölcsözőnek tartotta, hogy költségeit egyhangú lelkesedéssel

magára vállalta. Tartozott ezzel azoknak, akik őket kiküldték s akik a baleseti járadékok évről-évre való óriási emelkedését egykedvűen nézni nem voltak többé hajlandók. Mikor tehát ők az elhárítási akció életbeléptetését egyelőre a legveszélyesebb iparágak terén elhárították, számoltak azzal, hogy ebbeli szándékukban felülről csak támogatásban fognak részesülni.

Biztos a hitünk, hogy a kereskedelmi kormányzat vezetője, ki az eleven ipari élet levegőjéből került a ministeri székbe – mint a munkásbiztosítás főfelügyeleti fóruma – teljes erővel támogatni fogja az egész magyar ipari érdekeltiséget magában foglaló országos pénztár azon törekvését, hogy az egyedül hatásos üzleti alapon nyugvó balesetelhárítással az iparnak a baleseti terhet okozta termelési költségeit csökkentse, másrészt az ipari termelés egyik legfontosabb, faktorának, a munkásságnak életét, testi épségét és munkaerejét az üzemi veszélyektől sértetlenül megóvja.

Világkongresszusok.

Lassanként megtanulták az emberek a nemzetközi kongresszusokat kellően értékelni. Eleinte túlbecsülték, majd mikor gomba módra elszaporodtak, nagyon is alábecsülték. De a helyes megítélés a közepen volt. Ma már tudjuk, hogy a kongresszusok nem arra valók, hogy új eszméket vagy új felfedezéseket adjanak tudtul az emberiségnek. A telefon, a táviró és a szedőgép korszakában erre a sajtó sokkal alkalmasabb. A nemzetközi kongresszusok igazi jelentősége a kongresszusi tagok közvetlen érintkezésében áll. Dr. X. nem könyvből, vagy újságból tanulja megismerni Prof. L-t, hanem szemtől-szembe. És ezáltal nemcsak előítéletek foszlanak szét, nemcsak „Anregung”-ot nyernek a kongresszusi tagok egymástól, hanem bizonyos fajta nemzetközi munkamegosztás keletkezik szellemi térefi. És ha ma már nem is igaz az a shakespearei mondás, hogy otthon maradt legény pupák marad, annyi bizonyos, hogy a kongresszusokkal egybekötött világjárás és a kongresszusi tagok szellemi érintkezése észrevétlenül is világszempontokat tol az országos szempont helyébe, és termékeny propagandának válik forrásává.

A tizedik nemzetközi nőkongresszus.

(Tartatott Parisban, 1913 június 2-7-én.)

A tizedik nemzetközi nőkongresszust Klotz belügyminiszter nyitotta meg a Sorbonneban június 2-án. Az ünnepélyesen feldíszített teremben abban az élvezetben részesültek a jelenlevők, hogy a marseillaise elhangzása után egy tucat nemzeti himnuszt végighalghattak, amelyek a különböző országok kiküldötteinek tiszteletére hangzottak el. Az összes kiküldöttek átadták hazájuk üdvözetét. Befejezésül még Klotz miniszter mondott néhány szót, a nők értékes munkáját dicsérve, különösen az alkohol és a tüdővész elleni küzdelemben.

Másnap (kedden) délelőtt megkezdődött a komoly munka, amely csütörtök kivételével, az egész héten át tartott. Órákhosszat tartó üléseken dolgoztak a különböző osztályokban és remélhető, hogy fáradozásuk nem volt hiába való – különösen érdekes volt a *nőnek a törvényhozásban való részvételével* foglalkozó ülés. A jelentésekből kitűnt, hogy Franciaországban a házas nőknek még sokkal kevesebb joguk van, mint a hajadonoknak, így például nem lehet bérszerződést aláírniuk férjük beleegyezése nélkül, Élénk vita után el-

fogadták azt a követelést, hogy a férjes nők jogfosztottságának véget kell vetni.

Ugyanezen ülésen tett jelentést Mme de Sainte-Croix a *prostituáció* terén szerzett tapasztalatairól. A prostituáció megrendszabályozása ellen foglal állást és azt javasolja, hogy a nőkre vonatkozó mindennemű különleges erkölcsi rendszabály ellen vegyék fel a küzdelmet, mert nem létezik *kettős* erkölcs és ellenkezik a logikával, hogy csak az egyik fél bűnhődjék egy „botlásért”, amelynek megtörténtehez két ember akarata szükséges.

Nemkevésbé élénkek voltak a higiéne, különösen pedig az *alkoholizmus* kérdésével foglalkozó ülések. Felmerült az a kérdés, hogy egy oly országban, mint aminő Franciaország, ahol a bortermelés igen fontos jövedelmi forrás, belátható időn belül lehetséges lesz-e oly törvényt keresztül vinni, amely teljes szigorral bünteti az alkohollal üzőt visszaéléseket. Végül meggyeztek abban, hogy kérlelhetetlen szigorral kell meggátolni az alkoholnak fiatalok részére történő eladását.

Megoszlottak a vélemények a *nemi felvilágosítás* módjára nézve. Egyesek amellett foglaltak állást, hogy az iskolában kell történnie, és pedig a fiú-iskolákban az orvos, a leány-iskolákban a közoktatásügyi miniszter kiküldöttje által. Mások azon nézetüknek adtak kifejezést, hogy ez a szülők feladata.

A section du travail tanácskozásainak eredményei a következő követelések: a keresők, anyák lehető legmesszebbmenő védelme, pénzügyi biztosításuk munkanélküliség esetére, munkaidejük lehető leszállítása – és mindenekelőtt a gyermekek védelme.

Igen érdekes tényeket ismertettek a választójogi osztályban. A női munkának azon kitűnő hatásairól a társadalmi gondoskodás összes ágaiban, mindazon országokban, amelyekben a nők elnyerték a szavazati jogot. Legkedvezőbb a nők helyzete néhány észak-amerikai államban, Angliában, Ausztráliában és Új-Zélandban. Ez országokban a férjes nőnek joga van személyes vagyona felett rendelkezni. (Magyarországon régi jog ez! A szerk.) Norvégiában csak a jövedelme, bére felett.

Nagy helyeslés közepette állapították meg, hogy mindenütt, ahol a nők sikerült a szavazati jogot részben vagy egészben megszerezni, a legjobb eredményeket érték el a nevelés, az alkohol elleni küzdelem, a női munka bérének a javítása, stb. terén.

A csütörtöki délelőtti párisi nevezetességek megtekintésével töltötték a kiküldöttek, délután pedig fényes fogadtatásban részesültek a Champs Elysées-n Poincaré elnök és felesége részéről.

A kongresszisták számos értékes tapasztalattal és kellemes impresszióval gazdagodva tértek vissza hazájukba.

Louis Ganzenmüller, (Paris.)

II. A vallási haladás kongresszusa.

Franciaországnak a vallási felszabadítás terén szerzett érdemeire való visszapillantás után a kongresszus a második napon a jelenkor feladataival foglalkozott. Megoldandó feladatok az összes képviselt országokban vannak, még azokban is, amelyek, mint Franciaország, már a teljes világi államhoz és iskolához eljutottak és a vallást tényleg magánüggé tették. Sőt kilátás van arra, hogy a vallási problémák éppen Franciaországban meglepő formákat fognak ölteni. Mert a harc most úgyszólván a szabadban folyik és ha a haladás erőinek nem kell már több külső bilincset ösztörniük, viszont a maradás és a reakció hatal-

mai is megszabadultak az ellenőrzéstől. Az iskolaszabadság kérdésére mindenesetre megoldás vár még és ennek megoldásától függ, hogy minő irányokat fog a vallási élet felmutatni.

De eltekintve e kimondottan politikai problémáktól, melyben Franciaország Európa kísérleti országa marad, a tisztára elméleti fejlődésben is Franciaország veszi át mindinkább a vezető szerepet. Filozófusai azon a ponton vannak, hogy a száraz pozitivizmus, a meddő analysis, és az egyoldalú intellektualizmus korszakából az érzelmi elemek kultuszához vezessék vissza. Azért a kongresszus joggal bízta meg Boutroux filozófust, hogy a modern viszály magvát, a vallás és tudomány viszonyát, magyarázat tárgyává tegye. A világ az ő fejtegetései szerint ma két táborra látszik oszlani. A természeti és szellemi tudományok terén diadalmaszkodó kritikai kutatás megingatta régebbi ismereteinket és felfogásunkat és egy áthidalhatatlannak látszó űrt teremtett. Úgylátszott, hogy a tarthatatlan hitcikkekkel együtt a vallásos érzés is el fog merülni. Nem véletlen, hogy a franciák akarták ismét az elvesztett fonalat felvenni. A francia szellem sajátága, hogy alapjában véve mindig harmóniára törekszik. Boutroux nagy beszédében abból indul ki, hogy az ember nem élhet egyedül, hogy az élet feltételeivel való összhangra van szüksége. És egy konkrét értelmet talál, amely a tiszta én követelményeit az élettel összhangba képes hozni. Szükség van érintkezésre a vallás és tudomány között. De lehetséges ez? Szerinte igen. A lélek megoldást keres – kizárja a tudomány e megoldást? Jóllehet a tudományosság korántsem mondta ki az utolsó szavát, jóllehet még nem is sejthetjük ma, hogy meddig fog előrenyomulni, annyit mégis tudunk, hogy a módszerein nem változtathat. Berthelot azt mondta, hogy a természetnek nincsenek ránk nézve titkai, de a tudomány nem maga a természet. Polncaré különbséget tett tudomány és valóság (science et réalité) között. A tudomány csak az érzékeinkkel megfigyelhető világot képviseli és be kell érnie a tényleges állapot konstataálásával. Egyetlen tudomány sem függetlenítheti magát a tényektől. A vallásnak evvel szemben feltétlenül szelleminek kell lennie – azaz az isten eszméjéből és nem valami anyagi érdekű eszméből kell kiindulnia. A vallás felteszi a reálisnak, a ténylegesnek a tökéletlenségét és a tökéletességet keresi – itt az érintkezési pont.

Boutroux előadása után Otto göttingeni tanár, gróf Goblet d'Alviella (Bruxelles) és Theodor Beinach (Paris) szólaltak fel egy világvallás lehetősége és kívánatosága tárgyában. Otto szerint a vallás a lehető legegységesebb dolog. Ahol a vallás teremtő volt, ott mindig egyes személyekből indult ki. Természetével ellenkezik tehát egy oly forma, amely az emberek közt fennálló összes különbségekhez alkalmazkodnék. A múltban az összes kísérletek, amelyek egy egységes vallás alapítására vagy egyeduralmának létesítésére irányultak, megghiúsultak, így a régi Egyiptomban, Rómában és Bizáncban, Angliában Erzsébet és Franciaországban XIV. Lajos korában. Egy egyetemes vallás nem is lenne kívánatos. Az eszmény: az összes vallások közös munkája és egymáshoz való közeledése, amely előfogja idézni a kölcsönös megértést. Vele ellentétben Theodor Beinach lehetségesnek tartja egy egyetemes vallás kifejlődését. De a vallás egyetemessége alatt ő is csak a különböző vallások harmóniáját érti. Gróf Goblet d'Alviella a ma létező vallások egyikét sem tartja a többiek beolvasztására vagy kizorítására alkalmasnak. Ez ál-

képviselői foglalkoztak. Ménégöz lelkész (Strassburg) a vallásnak a monizmushoz való viszonyát vizsgálta. Kifejtette, hogy Häckel, Ostwald és Draw, akik az exakt tudományokat tartják az egyedüli ismeretforrásnak, végül a materializmushoz jutnak. A]z ő eredményeik mégis csak spekulációk és semmi esetre sem az exakt kutatás eredményei.

A vallás és tudomány kibékítésének a kérdésével még *Teysomnières* (Bruxelles) foglalkozott. *Goguel* tanár (Paris) kifejtette, hogy a vallási haladás csak nyerhet az által, ha az öskereszténységet kritikai tanulmány tárgyává tesz. Mert a kereszténység ma csak Jézus személyének a szemléléséhez való visszatérés útján nyerhet erőt az új fejlődéshez. De Faye tanár a gnoszticizmusról értekezett. A kultusz és művészet viszonyáról Mária *Diemer* értekezett.

Nagy érdeklődésre találtak azok a szónokok, akik a haladó kereszténység szociális eszményével foglalkoztak. Bakker hollandus, Bhonda Williams angol és Greyerz svájci lelkészek temperamentumos felszólalásokban szálltak síkra a keresztény alapon történő társadalmi megújulás mellett. *Bakker* lehetetlennek tartja, hogy a modern proletariátus a fennálló vallások valamelyikének a kebelébe visszatérjen. Hasonló *Williams* felfogása is. *Greyerz* bizonyos értelemben Carlyle tanárhoz tért vissza. Nem egy szociológiai társadalmi esemény fogja a nagy átalakulást eszközölni, hanem csakis a szociális érzéknek az egyesekben való felkeltése. A szocialista munkásság számos ízben tanújelét adta, hogy nem áll még azon az erkölcsi magaslaton, amely lehetővé tenné legmagasabb rendű céljainak megvalósítását. *Gide*, a párisi jogi fakultás professzora, az új liberális francia protestantizmus szociális tevékenységével foglalkozott. *Gide* maga e mozgalom vezetőihez tartozik. Az 1887-ben alapított keresztényszociális egyesület eddig kevés sikert ért el. Az ellen a felfogás ellen indított propagandát, hogy a kereszténynek elsősorban a lelki üdvösségével kell törődnie és gyümölcsöző tevékenységet kivan meg tőle. Nagy nehézséget okoz azonban, hogy Franciaországban a lakosság elenyésző kis része protestáns. Ez azonban nem akadályozza a franciaországi protestánsokat abban, hogy a nemzetközi törekvések iránt érdeklődjenek. Így nevezetesen képviseltetni fogják magukat az 1914-ben Baselben tartandó keresztényszociális kongresszuson is.

(S. K.)

A bányászok nemzetközi kongresszusa.

(1913 júl. 21-24.)

Mintegy kétszáz kiküldött és számos vendég vett részt a bányászoknak Fischernben (Karlsbad mellett) tartott kongresszusán. A kongresszust Jarolun, az osztrák bányászok szövetségének elnöke nyitotta meg. Angliát 76, Amerikát 3, Németországot 22, Belgiumot 17, Franciaországot 11, Hollandiát 1, Ausztriát 29 küldött képviseli. Az üdvözlő beszédek elhangzása és elnökség megválasztása után hozzáfogtak a tulajdonképeni tanácskozásokhoz, amelyek 22-én kezdődtek. A napirend első pontjának, a munkaidőnek letárgyalása után határozati javaslatot fogadott el, amelyben a nyolc órás munkaidő olyan megvalósítását követelik, hogy a munkaidő magában foglalja a tárnába való le- és felszállás idejét is. Követelik ezenkívül, hogy a munkások részére a leszállások között legalább is 16 órai pihenő idő biztosíttassék. Olyan munkahelyeken, ahol a hőség vagy nedvesség túl nagy, a föl- és leszállással együtt a munkaidő napi 6 óránál hosszabb ne lehessen.

A bányamunkások védelmére vonatkozó követelések tárgyalások, az elfogadott javaslatok megállapítják, hogy az utolsó években előfordult óriási tömegszerencsétlenségek a bányamunkásokat egészség és életük védelmének fokozottabb erővel való követelésére kényszerítik. Fontos lenne, hogy a bányászok saját körükből válasszanak titkos és közvetlen választás útján bányafelügyelőket, akiket az állam fizessen.

Schmidt a bányaszerencsétlenségek okaival foglalkozva kimutatja, hogy a Ruhr vidéken 366.000 baleset ellen biztosított bányász .közül 59.563-at ért baleset. 1912-ben naponként 19.854 bányászt ért baleset.

Határozatilag követel a kongresszus védelmet a bányatulajdonosoknak a munkások kilakoltatásával való zsarolása ellen. Az egyes szónokok borzalmas képet festettek le arról, hogy milyen rémes helyzetbe kerültek a .munkások tízezrei, amidőn a bányatulajdonosok télvíz idején kíméletlenül az utcára dobják őket. Percekig tartó üdvözléssel fogadták Moyert, az észak-amerikai bányászmozgalom mártírját, akit a kapitalisták évek hosszú során át tartó gyötrelmes vizsgálati fogságban tartottak gyalázatosan kieszelt hamis vádak alapján. Moyer zajos helyeslés közepette fejtette ki, hogy az amerikai munkások is teljes szívből csatlakoznak a nemzetközi mozgalomhoz.

Sachse javaslatára a kollektív szerződésekről és a minimális munkabérről szóló napirendeket egyesítve tárgyalták. Arnswald (Németország) kifejtette, hogy a klerikálisok árulása nélkül Németországban 1912-ben megvalósíthatók volna a kollektív szerződéseket. A német vállalkozók azt állítják, hogy csak a , darab-számú munka biztosítja a munkateljesítményt. De Angolország épen az ellenkezőjét bizonyítja. Az alacsony munkabérek és ezek ingadozása okozzák, hogy a bányászatban a balesetek és megbetegedések száma aránytalanul nagyobb, mint más foglalkozási ágakban. A bányász átlagos életkora és a munkaképességének ideje állandóan csökkenik. A kollektív szerződések megakadályoznák azt, hogy rossz üzemenet alkalmával a munkabéreket leszorítsák, amint azt a Ruhr vidéken is megtették, ahol 91 millió márkával szorították le a munkabéreket. Nagy lelkesedést keltett Stanley angol kiküldött jelentése, amely szerint Nagybritanniában 1912-ben a bányászszövetség a nagy sztrájk következtében 100.000 új tagot nyert.

Rrace (N.-Britannia) határozati javaslatot terjesztett elő, amely szerint a kongresszus követeli a földet, bányákat és vasutakat, a közösség érdekében. A kongresszus ily értelemben foglalt állást.

(V.)

Wilhelm Ellenbogens: Wagner Richárd és a proletárság.

„A szocializmus fejlődése az utópiától a tudományig” című klasszikus fejtegetésében Engels Frigyes Heraklitosból és az általa felállított „panta rhei (minden folyik)” elvből indul ki. A fejlődés gondolata az, amellyel az új kor, a régmúlt időkhoz kapcsolódva, kezdetét veszi. Először a bölcsészet terén ünnepli a feláradást és a tudományban a legsúlyosabb jelentőségű forradalmakat idézte elő. Laplace és Kant megdöntik a biblia merev világrendszerét; az egy nap alatti teremtetett állat és növényfajok jól beosztott és beskatulyázott táborát Lamarck és Darwin az ősök több millió éves szakadatlan sorozatává változtatják; az emberiség története Hegel kezében egy bizonyos számú évszám-nak és véletlennek gyűjteményéből az emberiség fejlődési processzusává válik.

A fejlődés gondolata azután a politikában is megkezdődik. Zászlaja ott lobog az összes forradalmak fölött a XVII. századtól kezdve, sőt gyakran tul is lép a történeti célján. Lassankint befészkelődött az összes állami funkciókba, a közigazgatásba, törvényhozásba és igazságszolgáltatásokba, hogy végül a jelen kornak egész szelleme élete felett kétségbevonhatatlanul társadalom törvényeinek Marx általi felismerése, a politika terén legcél tudatosabb zászlóvivőjének, a szocializmusnak erő kifejtése, a művészet terén pedig Wagner Richárd révén ünnepelte.

Wagnerről, mint politikusról, számos ostoba megfigyelést tettek. Bizonyára az volt a legbutább megfigyelés, amely Wagnerben „Kispolgárt” látott. A politika nem tartozott szakmájába „egyáltalában nem értett hozzá, gyakran túl túlzott gyűlölettel üldözte a politikusokat, és könnyű dolog az ő politikai természetű nyilatkozataiban a legfeltűnőbb ellentmondásokat kimutatni. Személyiségének mégis erősen politikai jelentősége volt. Ő ugyanis alapjában véve lényegileg *forradalmár* volt”.

Legkevésbé sem akarunk evvel az 1849-iki barrikádiharcra gondolni, noha e rá nézve egyébként távolfekvő felkelésben való határozott részvétele mindenestre jellemző az ő forradalmi temperamentumára. Egy száz királyi udvari karmester, aki röpiratokat ír a forradalom dicsőítésére, aki proklamációkat intéz a királyához, hogy emlékezzék meg a népével szemben fenálló kötelezettségeiről, aki irataiban mint köztársasági száll szembe a monarchizmussal, és végül – számos más polgári forradalmárral ellentétben, – politikai fellépéséért tizenkét évi kínos számkivetéssel bünhődik; egy férfi, aki egész életén át megveti a címeket és rendjeleket, stb., – ez bizonyára az igazi forradalmár fajhoz tartozik.

Épp ily kevésbé gondolok most arra a specifikus művészeti forradalomra, amely az ő életének tulajdonképeni műve, ámbár az e téren folytatott küzdelme, amelyet egy egész világ ellen felvett és a történelemben példátlan kitartással és energiával folytatott, kétségkívül magán hordja a forradalmi géniusz bélyegét. Ez a küzdelem tudvalevőleg a művészet lealacsonyítása és meghamisítása ellen irányult, és eredménye egy szabad, önmagából alkotott és önmagát kielégítő német művészet kialakulása volt.

Sokkal inkább arra a körülményre gondolok, hogy Wagner azon nagy emberek seregéhez tartozott, akik világnézetük, vagy még inkább belső szervezetük következtében, alapjában véve ellentétben állottak az uralkodó rendszerrel és a tehetségük diktálta téren, – Wagner mindenekelőtt a művészet terén –, engesztelhetetlen küzdelmet folytattak ellene.

Wagner a művészi alkotásból indult ki. Már kezdetől fogva készletve érezte magát arra, hogy a színházi és általában a művészeti viszonyok hazugsága és üressége ellen felvegye a küzdelmet. Minél határozottabban lépett fel ez ellen, és minél inkább belátta törekvései eredménytelenségét, annál inkább érezte annak a szükségét, hogy a baj mélyebb forrásaival megismerje a viszonyok az időtájt előtérbe lépő szociális és szocialista megítélése felé hajlott és a tarthatatlan művészeti viszonyok elleni küzdelme a „fennálló társadalmi rend elleni küzdelemmé változott”. Amiképen világnézete általában szocialista alapelveken nyugszik, ugyanez áll a művészi alkotások keletkezésére vonatkozó nézeteiről is. Ellentétben az uralkodó felfogással, amely a művészi alkotásokat az egyéni géniusz termékeinek tekintette, Wagner a népet állítja oda, mint a művészi alkotást feltételező erőt. „Nem ti, művelt embe-

rek, vagytok a feltalálók, hanem a nép, mert ezt a szükség kényszeríti a találmányokra”. Minthogy a nép kizárólag a szükség kényszere szerint cselekszik és minthogy csakis az ennek a szükségszerűségnek megfelelő művészet az igazi művészet, a nép lelkét minden eltévelyedéstől és gáttól meg kell óvni, a népet vissza kell adni önmagának, hogy a művészi alkotás irányában azt a megértést tanúsítsa, amely eleven működésének egyik főfeltétele csak így tudja a nagy művészeket létrehozni. Wagner a művészet feladatául azt tekinti, hogy az embert megtanítsa önmagának és a természetnek megértésére tanítsa és a szabadságért és emberi méltóságért folytatott küzdelmében a helyes irányt neki megmutassa. És valóban, minékünk, akik a szabadságon és egyenlőségen alapuló társadalmi berendezést célzó történelmi jelentőségű küzdelmet folytatjuk, két irányban kell fáradoznunk. Egyfelől a mindennapi küzdelemre kell gondot fordítanunk a tulajdonképeni „politikára”, erre az annyi aljassággal és piszokkal érintkezésbe hozó foglalkozásra, amelyben a kicsinyesség veszedelme fenyeget szüntelenül; másfelől azt kell néznünk, hogy a napi munkánkat adhassa a nagy történelmi cél tudata, az eszményi törekvésekre való fel-emelkedés. Az ellaposodás veszedelme ellen pedig az igazi művészet legbiztosabb védőpajzsunk. És éppen e tekintetben Wagner operái a legmagasabbrendűt nyújtják, ami egy művészi alkotástól várható.

Mert a wagneri drámák közös tulajdonsága, hogy azonnal megfogják a hallgatót és teljesen elszakítják a mindennapi élet közönséges teréről. Minden igaz művészet nevelőleg hat a proletariátusra. Hát még az oly művek, amelyek a mi saját nézeteinket a tragikum minden erejével és a dráma belső törvényszerű következettségével előttünk a színpadon megelevenítik. És ez történik a „Ring des Niebelungen”-ben. Ebben a drámában főleg két alapgondolat fonódik egybe. Az egyik a mammonizmus romlasztó hatása, a másik a szabadság és a fejlődés.

Az összes wagneri drámákban a szerelem a megváltó, megtisztító elv. A Niebelungokban e megváltó elvnek a legerősebb hamisítás, az aranyvágy általi meghamisítását ábrázolja. Alberich átka azon tény szimboliztikus drámai feltüntetése, hogy pénzvágy és szerelem össze nem egyeztethetők. De a tolvaj törpe, alig-hogy az arany birtokába jutott, a kapzsi kapitalista típusává lesz. Röge ravaszága megfosztja őt a űrütől; de amaz újabb átkot mond, amely tulajdonkép azon gondolatot fejezi ki drámailag, hogy az arany hajhászása megölje az igazi boldogságnak. Az átok hatása azonnal mutatkozik: az óriások egymás ellen és testvérgyilkosságra uszítatnak.

Az arany átka tovább mutatkozik Wotanon, aki elmulasztotta azt a Rajnának, azaz a természetnek vissza adni, hanem inkább megvásárolta, vele a hatalmat. Ő is, és birodalma is tönkre megy emiatt. És az átok tovább hat és az arany tovább is gyakorolja pusztító hatásait az új, szabad, ártatlan fajon, Siegfrieden és Brunhildán, mindaddig, míg végül az emberiség elhátározza, e átoktól terhes magántulajdon teljesen félre-vetésére.

Ákik az utóposztikus irodalmat ismerik, tudják, hogy abban a magántulajdon, Platótól kezdve egészen a modernekig, minden társadalmi baj forrásának tekintetik és a Niebelungenring ez utópisztikus gondolat kifejezése művészi formában.

Wotan csalással és ravaszággal alapítja meg az uralmát. Az óriásoknak az ifjúság és szerelemistennőjét Freyát ígéri jutalmul, de a valóság szándékkal, hogy e jutalomból elüsse őket. Végül, hogy Freyát megmentse,

elrabolja Albrichtól a Rajna kincsét, hogy Freyát megváltssa ezzel. Evvel magára vette a gyűrűre nehezedeő átkot. Wala büntetésképpen uralmának bukását jósolja. Wotan félelmében valkűrökkel és hősökkel veteti magát körül. De belátja, hogy ez is hiábavaló. Végül a saját törzséből akar egy új fajt létrehozni és azt túlerővel felruházni, de hiszen ez is az ő törvényeinek lenne alávetve. És így rájön, hogy a világ megmentéséhez szükséges, hogy az egy tőle teljesen független, szabad fajé legyen. De hogyan kell a nemzedéket megeremteni? „Selbst muss der Freie sich schaffen”.

Nem ez e az a tan, amelyet a mi elvtársaink is nap napután prédikálnak: „Nektek csak önmagatokban és saját erőtokben szabad bíznokot?” És miközben Wotant mind erősebben győtri pusztulásának fenyegető végzete, egyre világosabbá lett előtte, hogy az ő uralmának, az ő történelmi korszakának megszűntében egy természeti törvény valósul meg. Mindinkább megérelődik benne az a gondolat, hogy a természeti fejlődés e legyőzhetetlen törvényét szabadon hatni engedje. Siegfriednek és Brunhildának, az új, szabad, feltörekvő nemzedéknek, hagyja a világot.

Sigfried a jövő erő és szép embere, azon szépség és erő típusa, amelyek, mint a közélet alapjai csak akkor lehetnek tartósak, ha minden embernek sajátjai. A vad erdőben, a modern kultúrától meg nem rontva, nevelkedik fel. Maga kovácsolja kardját, és oly férfi, aki annak hasznát is tudja venni. És minden kísérlet, amely Siegfriedet meg akarja akadályozni abban, hogy a magasságba emelkedjék, hiábavalónak bizonyul. Erőszakra erőszakkal felel és midőn Wotan végül lándzsáját szegezi elébe, Siegfried rettenetes menydörgés és villámlás közepette szétzúzza azt: a *forradalom* meghozta a döntést, az új szabad, erős és szép nemzedék részére szabad az út. Siegfried felérkezik a magaslatra, felkelti Brunhildát és benne az egész új nemzedéket, az égés? új időt. „Brunhilda ébredése”, amely zeneileg a legszebb Wagner alkotásai között, a népek új tavaszának a zenéje. A proletariátus sohasem fogja a maga emelkedését fenségesebben és ragyogóbban kinyilatkoztatva látni és hallani, mint itten.

Wagner azonban nem csak elméleti művekben és megragadó művészi termékekben hirdette, hanem tettekkel is meg akarta valósítani a művészet és a nép összeházasítását. Egy történelmi tény ezen kísérletének Bayreuth a neve. A bayreuthi gondolat két nézőponton nyugszik. Egy részről a művészi alkotásnak a színházi nyomorúságtól, a tehetségtelen rendezőktől, a művészi hiúságtól, a klikk intrikáktól, a kritikások rosszakaratától, a pénz és presztízs érdekektől, stb., szóval mindazon üzemi formáktól való megmentése lebegett a szeme előtt, amelyeknél mindenféle semmiségek és kicsinyességek alkotják a földolgot és maga a művészi alkotás az utolsó szerepet játsza. Ez a szándéka sikerült Bayreuthban. Ott minden a művészi alkotás, mint középpont körül forog, ez mintegy szent berke a művészetnek, egy templom, amelyben az isteni tiszteletben részesül; a mintaszerű előadások nevelőn, javítólag és emelőleg hatnak a föld összes színházi üzemire.

A másik sokkalta magasabb alapgondolata: a népet, mint a művészi alkotást feltételező erőt, e magasatos feladatához odavonzani, Bayreuth ébresztő szózat legyen – az egész német nép özőnöljön oda. Wagner szemei előtt az athéni nép lebegett.

Wagnernek ez a terve nem valósult meg és a kapitalizmus korszakában nem is valósulhat meg. Bayreuthban egybegyűlnek az összes országok snobjai, de a német nép nincs ottan. Az osztályellentét és tömegnyomor, a mi „civilizált barbárságunk” két főalakja, ezt

ehetlenné teszi. Bármily nagy és fenséges, bármennyire szocialista szellemű is ez a gondolat, egyelőre csak utópia marad.

Egy nagy embernek meg vannak a saját törvényei, amelyek alapján meg kell őt ítélni. Es bizonyos, hogy a modern szocializmus jól kifejlesztett tana Wagner számos gondolatát világosabban, élesebben fogalmazta meg és némelyiket talán egészen elvetette. De ez nem lényeges, aminthogy egyáltalában nevetséges dolog volna egy ily lángelménél a pártkérdést felvetni, annyi azonban mindenesetre határozottan állítható, hogy Wagner életműve és a modern proletármozgalmak belső lényegükben megegyeznek és találkoznak. És tán legjobban érthetővé válik Wagner életének és működésének ez a belső lényege, ha emlékezetünkbe idézzük, amit ő maga mond, midőn a „Kunstwerk der Zukunft” című könyve befejezésekor a Wieland kovácsról szóló mondát elmeséli, Wielandot Neiding király elfogatta és lábait megbénította, nehogy megszökhessek. A szabadság és a szeretett feleség iránti vágyódás azt a gondolatot támasztja benne, hogy szárnyakat kovácsoljon magának. „Művészetének alkotása segítségével felrepült a magasba”, megölte Neidinget és ismét rátalált a szabadságra és ifjúságának szerelmére.

És Wagner így fejezi be:

Ó, egyetlen, nagyszerű nép! Ezt te költötted és te magad vagy ez a Wieland! Kovácsold szárnyaidat és repülj fel”.

A munkásbiztosítás mizériái.

Ez alatt a cím alatt, Bartók János álnév alatt, az alant közölt cikk jelent meg Tisza István és Herceg Ferenc lapjában, a Magyar Figyelő aug. 16-iki számában. A cikkben megnyilatkozó pártatlan rosszhiszeműség és tájékozatlanság érthetővé teszi, miért tartotta szükségesnek szerző az álnév mögé való rejtőzést. A bevezető sorok pedig sejtetik, milyen „önzetlen” cél vezette a cikk Janus arcú szerzőjét annak megírásánál. Mai számunk vezető cikke különben minden jóhiszemű embert megadásra kényszerítő logikával semmisíti meg a cikkíró vádaskodásait.

Mióta az 1907. évi XIX. törvénycikk életbe lépett, a magyarországi munkásbiztosítás ügye nagyon siralmas állapotba jutott. A viszonyok már annyira elfajultak, hogy az egész közvélemény hangos szóval követeli a beteg és segélyre szoruló munkások jogos érdekeinek az eddiginél hathatósabb módon és erélyesebb eszközökkel való megvédését.

Az általános elégedetlenség nemcsak az intézmény ellen irányul, hanem hasonló mérvben személyek ellen is, tudniillik azok ellen, akik a nyilvánosság színe előtt, mint a munkások érdekeinek szabadalmazott védői szerepelnek, a valóságban azonban minden igyekezetükkel azon vannak, hogy a helyzet zavaros és bizonytalan voltának felhasználásával egyrészt ők maguk minél kényelmesebb állásokba elhelyezkedhessenek, másrészt pedig, hogy rokonaiknak és a politikai barátaiknak kellő módon elhelyezéséről gondoskodhassanak.

Az új törvénynek már a kiindulási pontja is helytelen volt, amennyiben az ismert két jelszónak varázsa teljesen elterelte a pénztárak vezetőinek figyelmét a munkásbiztosítás valódi céljától és hivatásától. Az egyik

jelszó volt a *paritás*, a másik pedig az *autonómia*. A szociáldemokrata párt mind a kettőt rendkívül ügyesen használta ki a maga javára és céljainak megvalósítására. A pénztári választásoknál a szociáldemokrata párt mindig fegyelmezett sorokban vonul fel és minden fontos állásba saját embereit juttatja be és ezek révén rátette kezét az egész intézményre és hatalmába kerítette az egész ügyvitelt.

Az ügyvitel a párt kezébe jutván, ettől fogva már a párt politikai érdeke volt a cél. Ez lett a fontos, nem pedig a biztosító intézménynek humánus feladata. És valahányszor megesett, hogy a pénztár érdeke szembe került a politikai párt érdekeivel, mindig amaz húzta a rövidebbet. Egyáltalán nem titok, hogy az állások betöltésénél és az előléptetésnél nem a tisztviselők szolgálati képessége és rátermettsége a döntő, hanem az, hogy adott esetben mik a párt politikai érdekei. Ezek pedig csak kivételesen egyebek, mint a pártban szereplő egyének magánérdekei, holott a pénztárak ügyviteléhez csak a jó és megbízható tisztviselőkre van szükség, kiknek a politikai pártokhoz semmi közük nincs.

Ily körülmények között egyáltalában nem meglepő, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal mindannyiszor toronymagasságú akadályokba ütközött, valahányszor a törvény által reáruházott jogánál és kötelességénél fogva felügyeletet és ellenőrzést akart gyakorolni az országos munkásbetegsegélyző és a balesetbiztosító pénztár, valamint a kerületi munkásbiztosító pénztárak felett.

Csakhamar akkora disszonancia támadt az állami hivatal és az országos pénztár között, hogy ennek zaja minden egyes alkalommal a közönség soraiba is olhatolt. Az országos pénztár mindent dobra vert, hogy a nagy lármával a maga igazáról győzze meg a közönséget és hajlandóságát maga felé irányítsa.

Ebben az áldatlan harcban, amelyben sohasem láttuk a munkásbiztosítás ügyét és a beteg munkásoknak igazi érdekképviseletét, hanem csak a marakodó ellenfeleket, sőt ellenségeket, az győzött, akinek hangsúlyosabb volt a szava és bebizonyult, hogy az állami hivatalnak diszkrét hallgatása nem az erőnek, hanem a gyengeségnek jele volt. Az állami hivatal minden ténykedésében erőtlenség, ingadozónak és habozónak bizonyult. Ha perszonalifikálni akarnánk, azt mondanók, hogy bizonytalan volt a járása, örökösen töprengett, sohasem volt erős akarata, szilárd elhatározása és sohasem mert egy egész gondolatot egészen végig gondolni és mindig megállott a félúton; rémeket látott, handabandázó üres frázisoktól megijedt és ami ellen ma tiltakozott, azt holnap, bár néha kelletlenül, elnézte és csendes megadással eltűrte.

Egyenesen megdöbbenő, hogy az állami hivatal a politikai tájékozatlanságnak vagy gyengeségnek mekkora fokával nézte végig a vidéki pénztárak vezető állásaiban olyan egyének elhelyezkedését, akik sem tudással sem munkásbiztosítási kérdésekben való jártassággal, nem rendelkeznek. Pedig a törvény 175. §-a alapján mód lett volna annak megakadályozására, nehogy a fák az égbe nőjenek. Ezen pont értelmében tudniillik az állami munkásbiztosítási hivatal) a pénztár önkormányzati szerveinek minden határozatát vagy intézkedését, mely a pénztár céljával és rendeltetésével ellenkezik, hivatalból megsemmisítheti és ha szükséges, az illetékes önkormányzati szervek megfelelő intézkedéséig saját hatáskörében intézkedhetik.

És elképzelhető-e valami, ami inkább ellenkezik a pénztár céljával és rendeltetésével, mint az, ha ezek az apró potenciátok egyenesen provokálják a munkásbiztosítás csődjét.

Az állami hivatalnak határozott irányító mutató

nyilatkozatát csak most hallottuk először, amikor bátran szembeszállott az országos pénztár túlkapásaival és nem hagyta jóvá, hanem visszautasította 1913. évi költségvetését. Hogy az országos pénztár életének rövid néhány évében mennyire eltorzította a munkásbiztosítás képét, azt leginkább az a megnyugvás és öröm mutatja, amely elfogja a közvéleményt, mikor a sajtó útján híre futott, hogy az állami hivatal nem hagyta jóvá az országos pénztár költségvetését.

Az országos pénztár ellen való averzió az érdekeltségi körökben egyre nagyobbodó mérveket ölt. Hogy ez a kétségtelenül jogosult ellenszenv teljesen érthetővé váljék, egynémely személyi természetű momentumot is meg kell vizsgálnunk. Előre is kijelentjük azonban, hogy távol van tőlünk annak még gondolata is, hogy letérve a szigorú objektivitás útjáról, személyeseknek látszó kérdéseket vigyünk a fórum elé. Mivel azonban minden intézménynek sorsa azon emberek munkáján fordul meg, akik az intézményt megvalósítják és átviszik a gyakorlati életbe, indokoltnak látjuk, hogy bevilágítsunk abba az aknamunkába is, amelyet az országos pénztár nem nagy alkotásokra hivatott legfőbb vezetője a kéz kezét mos elvénel fogva a szociáldemokrata párt hathatós támogatásával a vidéki pénztáraknak egyenesen az egzisztenciája ellen folytat. Valóságos legendák forognak közszájon, hogy Magyarországon nálánál senki nem ért jobban ahhoz, hogy miképpen kelljen családjának és kiterjedt rokonságának tagjait a vidéki pénztáraknak legjobban jövedelmező vezető állásaiba elhelyezni.

Ha a dolgokat ebben a beállításban és ebben a világításban látjuk, akkor sokkal könnyebben érthetővé válik előttünk az, hogy miért nem tudnak hát a vidéki kerületi pénztárak prosperálni.

A munkásbiztosítás ügyeiben teljesen járatlan, vezető állásokra fiatal koruknál és tapasztalatlanságuknál fogva sem alkalmas rokonoknak a szociáldemokrata párt zászlója alatt való illetően elhelyezése a munkásbiztosítás ügyének megkárosításán kívül beleütözik a jóízlésbe és valóságos arcucsapása minden erkölcsi érzésnek. Az a párt pedig, amely a munkások igazi és vitális érdekeinek százados mellőzésével és elhanyagolásával pusztán politikai célok megvalósítása érdekében az illetően elhelyezéseket nemcsak eltűri, hanem szankcionálja is, nem értette meg a feladatát és nem emelkedett hivatása magaslatára.

Ha a röviden vázolt dolgokat figyelembe vesszük, csakhamar világossá lesz előttünk, hogy mire való a centralizáció és miért kell tüzet okádni mindazokra, akik elég merészek arra, hogy kétségbe vonják a centralizációnak egyedül üdvözítő voltát.

Az 1907. és XLX törvénycikk a munkásbiztosítás szervezetét a legridegebb módon centralizálta. Valamint a munkásbiztosítási törvény maga is lényegileg nem egyéb, mint a német megfelelő törvény szolgáló módon való fordítása, úgy a centralizációra való törekvés és végül annak törvénybe való foglalása is tulajdonképpen nem más, mint a német ábrándozók talajáról hozzánk átültetett palánta, amely azonban a mi talajunkon és a mi klimatikus viszonyaink között sehogyszem tudott virágzásnak indulni.

Kétségtelen, hogy adott viszonyok között a centralizációnak is meg lehetnek a maga előnyei, ha a pénztárak összpontosított ereje főleg oly irányban fejt ki tevékenységet, hogy célszerű intézkedésekkel a biztosított tagok megbetegedési és baleseti veszély a lehető minimumra redukáltassék. A központosításnak legvalószínűbb és azonnal kézzel is fogható előnye azonban normális viszonyok között az adminisztráció költségeinek alacsony voltában szokott állani.

Megértjük tehát mindazoknak becsületes jóhiszeműségét, akik a múltban a legteljesebb centralizáció eléért szállottak síkra. Ámde az elmúlt 6 évnek története és eredménye még a legideálisabb centralistát is kiábrándította és kijózanította, mert mindannak épen ellenkezője következett be, mint amit a központosítás önzetlen hívei vártak.

Legelőször is az országos pénztárnak, azután a kerületi betegsegélyző pénztáraknak adminisztratív költségei oly hallatlan mérveket öltöttek, hogy a kiadásoknak előrelátható és az előzmények nyomán indulva feltétlenül be is következő további fokozódását hallgatással mellőzni már nem lehet, hacsak azt nem akarjuk, hogy a pénztárak a biztos összeomlás veszedelmének legyenek kitéve.

Az országos pénztár adminisztratív kiadásai azon 4 évben, amelyekről adataink vannak, a Gyáriparosok Országos Szövetségének ismert memoranduma szerint a következők voltak:

1908-ban	1,497.706	korona
1909-ben	2,094.002	„
1910-ben	2,677.858	„
1911-ben	3,633.244	„

Aki tudja, hogy az országos pénztárra mekkora feladatok várnak és ezen feladatokból egyáltalán milyen keveset valósított meg, annak megdöbbenve kell a kiadásoknak ezen szaporodását látnia.*) Minthogy az állami hozzájárulás például 1911-ben 600.000 korona volt, önkéntelenül is felmerül az a kérdés, hogy ki viseli ezeket a milliós terheket? Roppant egyszerű a dolog, megvádolják az államkincstárt azzal, hogy „*jogosulatlan takarékoságával*” megbénítja az intézményt és azután elszámolják a kezelési költségek terhére. Elvégre is csak be kell látnia mindenkinek, hogy a magyarországi munkások és munkaadók mégsem oly szegények, hogy az országos pénztár tisztviselőinek és vezetőinek fényes gárdájával szemben ennyire fukarkodniok kelljen.

Az ország közvéleménye már teljesen tisztába jött azzal, hogy az országos pénztár a szigorúan megszabott törvényes segítségek nyújtásán kívül alig tett egyebet. Mindig beszél és folytonosan lázasan csoportosítja a semmittevést oly módon, hogy a kívül állók félrevezetve azt higgyék, hogy történik valami, holott az elfogulatlan szemlélő tisztán látja, hogy a munkások megbetegedéseinek megelőzése és baleseti veszélyének csökkenése céljából szükséges komoly és reális munkához még egyáltalán hozzá sem fogott. Hol vannak az országos pénztárnak saját szanatóriumai, erdei üdültelepei és hol van az a dispensair-hálózat, amelynek létesítése az országos pénztárnak egyik legfontosabb kötelessége? És hol vannak az országos pénztár kórházai?

Mi csupán csak annyit látunk, hogy az országos pénztárnak a tüdőbeteg-gyógyintézet létesítése tárgyában *alapos* tanulmányozást kellett és kell folytatni a városok részéről felajánlott helyek klimatológiai és meteorológiai viszonyaira vonatkozólag. Valóban difficile est satiram non scribere! És kik végezték és mennyi ideig végezték és milyen szakudással végezték ezeket a *tanulmányozásokat*? Alaposan megtanulmányozták Selmec- és Bélabányát, Rozsnyót, Szepesolaszit, Gyergyószentmiklóst, Borszéket, Cirkvenicát, Voloskát stb., stb. Hogy ezekkel a tanulmányutakkal mennyi tengeri pénzt pocsékolnak el, azt igazán érdemes volna megtudni. Ámbár nem tagadhatjuk, hogy az csakugyan

*) Nem lesz így megdöbbenve aki tudja, hogy ezek hamis számadatok. (A szerk. megjegyzése.)

igen örvendetes dolog, hogy az országos pénztár módot nyújt kegyeltjeinek arra, hogy az állam költségén egy kis pihenőre utazhassanak. A kegyelt szakértőknek (?) ezen jogát elvitatni már csak azért sem lehet, mert ők sem kisebb urak, mint az igazgató és társai, akik bár sem olaszul sem pedig franciául nem tudnak, mégis az állam pénzén Rómába és Parisba utaztak. Az pedig épen sértés dolog, hogy *néhány* főtisztviselő a drezdai kiállításban is gyönyörködhetett.

Valóban legfőbb ideje volna már annak, hogy számszerűleg megállapítsák, hogy fennállása óta az országos pénztár utazási és kiküldetési költségek címén mennyit költött, továbbá, hogy kik utaztak és miféle gyakorlati haszonnal jártak ezek az utak a munkásbiztosítás ügyére nézve.

Ami a munkáskórházat illeti, ennek botrányos esete csak az imént folyt le szemünk előtt, nem kell tehát vele részletesen foglalkoznunk. Az inkompatibilitásra való minden tekintet nélkül egyszerűen szétosztották „*maguk között*” az orvosi állásokat. Hogy Magyarországon ne lehetett volna az osztozkodó uraknál jelesebb és rátermettebb orvosokat találni, azt még ők maguk sem mernék állítani. Miután pedig az állami hivatal az osztozkodást nem hagyta jóvá, most persze bünbánóan sajnálják, hogy még a törvényesség látszatát is felrúgták. Hiszen az autonómia hatalmánál fogva ugyanezen urakat tetszésük szerint megválaszthatták volna és biztosíthatták volna számukra a nagy fizetéseket és pótlékokat.

Az 1907. évi XIX. törvény cikk 50. §-ának 2-ik bekezdése értelmében a betegség esetére biztosításra kötelezett és önként biztosított tagoknak betegség esetében az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztárral szemben jogos *igényük* van nemcsak gyógyszerre, hanem *fürdőkre* és gyógyvizekre is. A ridegen végrehajtott centralizációnak egyik kinövése lett az is, hogy a fürdőbe utalás is központosítva történik. Ez a központosítás nehézkessé és kényelmetlenné teszi az eljárást, másrészt pedig valósággal agyonnyomja a vidéki pénztárakat.

De nemcsak a fürdőbe való utalás van központosítva, hanem még a gyógyászati segédeszközök és kötőszerek szállítása is.

Az országos pénztár állítása szerint a központi szállítás fényesen bevált, holott a helyi szervek 1/4 része még be sem küldötte a számlákat. Mi pedig azt valljuk, hogy a szükséges dolgokat a kisebb helyi szállítóktól leginkább is ugyanolyan olcsó áron be lehetne szerezni.

Azonban nem az a célunk, hogy itt részletekbe bocsájtkozzunk, csak rá akartunk mutatni arra, hogy a *centralizáció elve továbbra fenn nem tartható* és a decentralizáció a pénztárak mozgékonyágát jelentékeny mérvben elősegítené. Ha a pénztárak *kellő ellenőrzés mellett* szabadon mozoghatnának, bizonyára olcsóbban fedezhetnék összes szükségleteiket.

Rendkívül érdekes eredményre jutunk, ha a kerületi munkásbiztosító pénztárak adminisztratív kiadásait tesszük vizsgálat tárgyává.

A budapesti régi, tehát decentralizált kerületi betegsegélyző pénztárnak fennállási ideje alatt 1892–1905-ig, tehát az alapítástól fogva egész a munkáspénztárral való fúzióig, vagyis 13 év alatt az átlagos igazgatási kiadása

a tagjárulékoknak	7,93%-a
és az összbevételnek	7,66%-a

volt. A két pénztár egyesülése előtt való évben, (1905.) a kezelési kiadás volt:

a ker. betegsegélyző pénztárnál a tagjárulékok 7.70%-a, az ált. munk. betegs. pénztárnál a tagj 8.77%-a.

Most pedig a kerületi munkásbiztosító pénztárak kezelési költségei a következőképp alakultak:

Év	kezelési költség	a tiszta jövedelem %-ában
1907 . . .	833.123 K 30 f.	14.6
1908 . . .	2,405.987 „ 04 f.	15.4
1909 . . .	2,800.657 „ 96 f.	17.5
1910 . . .	3,244.713 „ 27 f.	17.7
1911 . . .	4,538.005 „ 65 f.	18.3

Ha a tiszta jövedelem %-ában vesszük a most bemutatott kezelési költséget, akkor az avatlan előtt nem is igen feltűnő például az 1910. és 1911. évi kiadások között való különbözet, ámde, ha magát a számszerű összeget nézzük, akkor azt látjuk, hogy csupán az egyik évről a másikra a kiadás 1,293.292 korona és 38 fillérrel emelkedett, ami 1911-ben 1910-hez viszonyítva 39%-os emelkedésnek felel meg, holott ugyanezen idő alatt a taglétszám összesen 113.406-tal, vagyis 11.3 százalékkal emelkedett. Ezen emelkedéssel szemben a táppénznél meg azt látjuk, hogy az csökkenő arányt mutat. A táppénz t. i. a tiszta jövedelem százalékában volt:

1908-ban	34.0
1909-ben	33.3
1910-ben	33.4
1911-ben	33.2

Ez más szavakkal kifejezve annyit jelent, hogy minél nagyobb volt az adminisztratív kiadás, annál kevesebb táppénz jutott a biztosítottaknak. Arról pedig a tisztviselők állandóan gondoskodnak, hogy nekik minél több jusson, mert hiszen, ha a nyilvánosság előtt tagadják is, mégis a tényekből kétségtelenül megállapítható, hogy az ő osztályérdekük homlokegyenest ellenkezik a munkások osztályérdekével. Csupán csak az összehasonlítás kedvéért említem meg, hogy a budapesti kerületi betegsegélyző pénztárnál a táppénz és a gyermekágyi segély volt:

	a tagjárulékoknak	az összbevételnek
1892/3—1905-ben . .	43.60%-a	42.18%-a,
1905-ben . .	42.87%-a	42.53%-a

az általános munkásbetegsegélyző-pénztárnál 1905-ben 43.28%-a.

Ha objektíve akarunk ítélni, tekintetbe kell vennünk, hogy itt a gyermekágyi segélyek is bele vannak számítva. Számítsuk tehát bele a kerületi munkásbiztosító pénztáraknál is. A tiszta jövedelem %-ában volt

	a táppénz	a gyermek-ágyi segély	összesen
1908-ban . . .	34.0	0.6	34.6
1909-ben . . .	33.3	0.8	34.1
1910-ben . . .	33.4	0.8	34.2
1911-ben . . .	33.2	0.6	33.8

Ezek a számadatok világosan rámutatnak, hogy a beteg és segélyre szoruló munkásokra most jóval kevesebb táppénz jut, mint az annyira lekicsinyelt decentralizáció idején. Igaz ugyan, hogy az országos pénztár másfelől a legvehemens módon igyekszik bizonyítani, hogy az adminisztráció nálunk sem drágább mint Ausztriában és Németországban, ámde ennek elment kell mondanunk és kénytelen vagyunk Farkas

Eleknek az 1913. évi közgyűlésen elhangzott szavait idézni, hogy ilyesmit csak „kiforgatott statisztikákkal” lehet igazolni. Egyébiránt pedig nem az a kérdés lényege, hogy hol drágább az igazgatás, nálunk-e, vagy pedig Ausztriában és Németországban, hanem az, hogy ez az adminisztráció nekünk feltétlenül drága.

Szinte önkéntelenül kínálkozik a vállalati betegsegélyző pénztárral való összehasonlítás, még pedig annyival is inkább, mert tudvalevőleg a vállalati pénztárnál *nincsen semmiféle költség*, mivel a könyvitellel és általában a pénztár kezelésével járó költségeket a vállalkozó, illetve gyáros sajátjából tartozik fedezni.

A vállalati betegsegélyző pénztáraknál a táppénz és gyermekágyi segély következő volt:

	Táppénz %	Gyermekegyi segély %	Össze %
1908-ban	45.3	0.6	45.9
1909-ben	47.4	0.6	48.0
1910-évi	44.6	0.5	45.1
1911-ben	45.1	0.4	45.5

Ezek a számadatok még fölül is múlják a budapesti kerületi- és általános munkásbetegsegélyző pénztáréit, amivel aztán világosan meg is van jelölve az ut a decentralizált, de állami felügyelet és ellenőrzés alatt álló pénztárak felé.

Megértjük, hogy a centralizáció hívei, akiknek szeme előtt nem a munkások egészségügyének hathatós előmozdítása lebeg, hanem, akik a centralizációval kapcsolatosan messzemenő politikai ábrándokat szőnek, kézzel és lábbal tiltakoznak a decentralizáció ellen, pedig éppen Németország és Ausztria példája mutatja legjobban, hogy a kis pénztárakkal nagyon szép eredményeket lehet elérni.

Míg nálunk a pénztárak száma még a kétszázat sem éri el, (1911-ben = 183) addig egyéb államokban jóval több pénztár van. Így például:

	a pénztárak száma	a biztosított ta- gok száma	a biztosított néme kötelező
Németországban	23009	14,000.000	
Ausztriában	3347	3,340.000	„
Norvégiában	685	400.000	„
Luxemburgban	63	37.736	„
Oroszországban	4000	2,500.000	„

Szándékosan mellőzzük az önkéntes biztosítást (Olaszország, Franciaország, Belgiumban, Svédország, Dánia, stb.) és csupán csak a kényszerbiztosítás elvén felépült pénztárakra hivatkozunk, amelyekben, amintj a felsorolt adatokból látható, az átlagos taglétszám nem több, mint 500-1000.

Hogy csak némileg is helyes fogalmat alkotásunk magunknak arról, hogy miféle gazdálkodás folyik a kerületi munkásbiztosító pénztáraknál, hasonlítsuk össze, hogy mennyi kezelési költség esett egy tagra a régi budapesti kerületi betegsegélyző pénztárnál 1901-1905-ben és a kerületi munkásbiztosító pénztáraknál 1907-1911-ben.

Egy tagra esett kezelési költség a budapesti kerületi betegsegélyző pénztárnál:

1901-ben	K 1.86
1902-ben	K 1.72
1903-ban	K 1.68
1904-ben	K 1.90
1905-ben	K 1.97

Egy tagra esett kezelési költség a kerületi munkásbiztosító pénztáraknál:

1907-ben	K 1.32
1908-ban	K 3.68
1909-ben	K 3.71
1910-ben	K 3.84
1911-ben	K 4.78

Hogy ez a fokozatos és rohamos emelkedés arányos volna az elért sikerekkel és kedvező eredményekkel, azt még az országos pénztár legrajongóbb hívei sem állítják. Az itt vázolt sötét kép azonban egészen feketévé válik, ha a kezelési költségekhez még hozzávesszük az orvosi költségeket is.

A kerületi munkásbiztosító pénztárak orvosi költsége a következő volt:

	tiszta jövedelem %-ában
1907-ben	730.798 K 51 fill. 12.8
1908-ban	2.501.624 K 27 fill. 16.0
1909-ben	3,048.121 K 02 áll. 19.0
1910-ben	3,364.831 K 73 fill. 18.8
1911-ben	4,623.820 K 61 fill. 18.6
1913. évi előirányzat	
	5,224.240 K – fill. 19.4

Meglepetéssel és szinte csodálkozással eltelve látjuk az orvosi költségeknek ezen nagy arányú emelkedését. A régi budapesti kerületi betegsegélyző pénztárnál az orvosok fizetése 1905-ben volt:

a tag járulékoknak.....	12.25%-a
az összbevételeknek.....	12.16%-a

Az általános munkásbetegsegélyző pénztárnál ugyanezen évben a tagjárulékoknak 10.97% -a.

Nehogy félreértés támadjon, ki kell jelentenünk, hogy mi az orvost tartjuk a betegsegélyezési intézmény legfontosabb faktorának. Ha az orvosi kar működésében zavar áll be, megakad az egész intézmény gépezete. Nem lehet tehát semmiféle ellenvetést tenni, ha az orvosok jogos igényei a legteljesebb mértékben kielégítést nyernek. Ámde, aki tisztában van a mostani orvosi rendszer ferdeségeivel, aki ismeri a munkások nagy tömegeinek állandóan felhangzó és teljesen jogosult panaszeit, aki ismeri a tömegrendeléseknek minden kinövését és aki tudja, hogy a munkások az orvosok nagyrésznél milyen mostoha elbánásban részesülnek, az sehogyan sem képes megérteni, hogy mi az indító momentum annak, hogy az orvosok az eddigi rendszerrel szemben hirtelen miért jutottak ilyen nagy fizetésekhez. Pedig igen egyszerű a magyarázata. A vezetőség minden áron arra törekedett, hogy az orvosokat megnyerje rendszeres tisztviselőkné. Ennek a célnak megvalósítása érdekében semmiféle áldozattól sem volt szabad visszariadnia. Harmadfél ezer orvos, aki teljes existenciájával a pénztárhoz van kötve, nem megvetendő harci eszköz a közel jövőnek politikai küzdelmeiben. Hogy a vásár még sem sikerült teljesen, az csakis az; Országos Orvosi Szövetség makacs ellentállásán törött meg.

A pénztári szolgálatot teljesítő orvosok száma volt:

1907-ben	1707,
1908-ban	1992,
1909-ben	2346,
1910-ben	2382,
1911-ben	2340.

Ezek szerint az orvosok száma, 1910-ben 1907-hez viszonyítva 39.5%-os emelkedést mutat, az orvosi díjazások tekintetében való emelkedés pedig ugyanazon időre vonatkozólag 181.3%-ot tesz. Még érdekesebbé

válk a kép, ha rámutatunk arra, hogy az egyes pénztári orvosra jutott pénztári tagok száma 1910-ben 1907-hez viszonyítva csupán csak 12.3%-os emelkedést tüntet fel.

Ezen összegekbe nincsenek beleszámítva az orvosi fuvardíjak költségei (1910-ben 150.000 korona) és nincsenek beleszámítva a főorvosi teendőkért megállapított tisztelet díjak sem (1910-ben 111.067 K), ha ezeket is belefoglaljuk az orvosi költségbe, akkor az orvosi díjak például 1910-ben a járulékbévétele 22.1%-ára rúgtak.

Ha már most az orvosi költségeket hozzászámítjuk a kezelési költségekhez, akkor az összes adminisztratív kiadások tekintetében a következő eredményre jutunk:

Év	Kezelési költség	Orvosi költség	Összes adminisztratív kiadás
1907	833.123 K. 30 f.	730.798 K. 51 f.	1,563.921 K 81 f
1908	2,405.987 „ 04 „	2,501.624 „ 27 „	4,907.611 „ 31 „
1909	2,800.657 „ 96 „	3,048.121 „ 02 „	5,848.788 „ 98 „
1910	3,244.713 „ 27 „	3,364.831 „ 73 „	6,609.545 „ — „
1911	4,538.005 „ 65 „	4,623.820 „ 61 „	9,161.826 „ 26 „

Ugyanez a tiszta jövedelem %-ában kifejezve következő:

Év	Kezelési költség	Orvosi költség	Összes adminisztratív költség
1907	14.6	12.8	27.4
1908	15.4	16.0	31.4
1909	17.5	19.0	36.5
1910	17.7	18.3	36.0
1911	18.3	18.6	36.9

Világosan látjuk tehát, hogy míg egyrészt az adminisztratív kiadás egyre emelkedő irányzatot mutat és szinte hallatlan mérvet ölt, addig másrészt a tiszta jövedelemnek jóval több, mint egyharmadrésze a tisztviselők és orvosok igényeinek kielégítésére fordítatik. A jövő máris előre veti árnyékát és kétségtelen, hogy az országos pénztárt a kátyúból kiemelni többé már nem lehet, mert egyfelől folytonosan emelkedni fognak a tisztviselők és orvosok igényei, másfelől pedig a deficit évről-évre emelkedni fog.

Vessünk még egy pillantást a kerületi munkásbiztosító pénztárak összes kiadására és adminisztratív költségeire és akkor a következő kép fog szemünk elé tárulni.

Év	Összes kiadások	Adminisztratív költség
1907	5,003.037 K 88 f.	1,563.921 K 81 f.
1908	14,777.014 K 94 f.	4,907.311 K 31 f.
1909	16,813.989 K 03 f.	4,848.778 K 98 f.
1910	18,767.478 K 58 f.	6,609.545 K — f.
1911	24,523.605 K 11 f.	9,161.826 K 26 f.

Ezek a tételek napnál világosabban mutatják, hogy az országos pénztár inaugurálta rendszer megbukott és ha megengedtetnék neki a játszma folytatása, kétségtelen, hogy nagy kárát vallanak a munkaadók csak úgy, mint a gyámolításra szoruló munkások. Az országos pénztár már kezdettől fogva alkati hibában szenved és szervezetének gyenge és erőtlén voltánál fogva nem alkalmas mindazon magasabbrendű feladatoknak a teljesítésére, amelyeket a törvényhozó testület intenciója neki szánt. Úgy tudjuk az orvosoktól, hogy a rákos daganatot nem flastromokkal kell gyógyítani, hanem éles késsel kell gyökeresen kiirtani. *Az országos pénztárt az új munkásbiztosítási törvény útján el kell pusztítani a föld színéről.*

Az országos pénztár megszűntével önként kínálkozik a lehetőség a kerületi pénztárak megreformálá-

sára, illetve a legteljesebb autonómiával rendelkező önálló kisebb pénztárak létesítésére. Ne tévesszük szem elől, hogy a munkásbiztosítási törvénynek az épen egyik alapvető szervezeti hibája, hogy az egyes kerületi pénztárak nem ön jogú biztosító felek, hanem csak helyi szervei az országos pénztárnak.

Ezen utóbbi körülmény igen sokféle anomália forrása, amelyek közül a legfontosabb, hogy a kerületi pénztárak nem élik azt az önálló, tevékeny és ambíciós életet, amely nélkül nincs egészséges versengés, jobb eredményekre való törekvés és az egész intézménynek közérdekű fejlődése. A kerületi munkásbiztosító pénztáraknak nemcsak arra kellene törekedniök, hogy a beteg munkás mihamarabb visszakapja munkaképességét, hanem még arra is, hogy olyan élet- és munkaviszonyok között dolgozzék, amelyek között megelőzhetőek legyenek megbetegedései, ami végső eredményben a pénztári szolgáltatások igénybevételének csökkentésére vezetne.

Törekzeneke-e erre a kerületi pénztárak? Az eddigi 6 év tapasztalataiból az ellenkező tendenciát látjuk. Ha valamelyik pénztárnak deficitje van, azt az országos pénztár pótolja. Amelyiknek pedig fölöslege van, azt az országos pénztár elveszi tőle. Ez minden inkább lehet, csak nem alkalmas módja a takarékos és okos gazdálkodásra való törekvésnek.

Ezt legmarkánsabban a budapesti pénztár viselkedése mutatja, amely 1910. évi jelentésében világosan azt mondja, hogy „a felmerülő deficitet az országos pénztár tartozik fedezni” és „az országos pénztárnak nem is más a törvényes célja, mint az, hogy átveszi az egész ország összes kerületi pénztárainak rizikóját és az egyes pénztáraknál mutatkozó feleslegekből, amelyek hozzájutnak, fedezi a másutt jelentkező deficitet.”

Nem meglepő ilyen körülmények között, hogy a budapesti pénztár a tékozlásban világrekordot ért el és a deficit hínárjából sohasem tud megmenekülni. A pénztár vezetésében oly csekély adminisztratív tudás nyilatkozott meg eddig, hogy a viszonyok e tekintetben már rég megérették a legradikálisabb rendszerváltozásra. Egyben azonban csakugyan nagyot produkált a budapesti pénztár. Nincs tudniillik az egész országban „egyetlen olyan intézmény sem, amely leleményesebb volna az idült deficitet okozó ürügyek kitalálásában. Egyszer az influenza okozza a deficitet, máskor a 6 és 7 nap és újra máskor a járulékhátralék stb. Csak épen az igazi okot nem vallja be, t. i. az adminisztrációra való teljes képtelenséget és a tisztviselők számának folytonos emelkedését.

A tisztviselők számát pedig ezentúl is majd emelni kell, mert analfabétákkal nem lehet dolgozni. Akárhány olyan számtanácsos van, akinek fogalma sincs a helyesírás szabályairól. Pártvezetői tagok rövid utón behozzák gyermekeiket és a szakmák nevesebb vezetői is itt helyezik el magas állásokba rokonaikat, akik eddig a munkásbiztosításról még halvány sejtelemmel sem bírtak. A kiadás azért emelkedik oly rohamosan, mert az igazgatóság által megválasztott „örzemek” túlnyomó többsége nem rátermett erre a feladatra. Bebizonyosodott, hogy a munkás-igazgatósági tagok a választás szabadságával élni nem tudnak, hanem csak visszaélni. *A választás fegyverét tehát feltétlenül ki kell csavarni kezükből, nehogy a választási visszaélések révén a munkások egészségügye további károsodásnak legyen kitéve.*

Minthogy pedig a viszonyok további elfajulása teljességgel helyrehozhatatlan csorbát ejtene az egész magyar munkásbiztosítás ügyén, indokoltnak és jogosultnak tartjuk, hogy a kormány figyelmét felhívjuk a zilált állapotok sürgős szanálására. A szanálásra mindaddig, míg a törvény nem módosítatik, csak egyetlen

biztos eszköz áll rendelkezésre, az tudniillik, hogy az ügyek élére teljhatalmú kormánybiztos állíttassák, aki kérlelhetetlen eréllyel szedi rendbe a munkásbiztosítás össze-vissza kuszált szálait.

A folyó ügyek elintézésén kívül a kormánybiztos bizonyos előkészítő munkálatokra is vállalkozhatnék. Ilyenek például: a tisztviselői állások számának és az állások betöltéséhez szükséges kvalifikációnak a megállapítása, a szakvizsgák rendszeresítése, a szolgálati-, fegyelmi- és illetményszabályzatok megalkotása, az orvosi kérdésnek és a nyugdíj ügynek rendezése, kórházak, szanatóriumok, erdei üdülőtelepek és dispensairek létesítése, az óvó-rendszabályok megállapítása stb. stb. Mert a munkásbiztosítás ügyénél semmi egyébrel tekintettel lennünk nem szabad, mint csupán a beteg és segélyre szoruló munkások érdekeire.

SZEMLE

A drágaság Magyarországon legnagyobb.

Nálunk emelkednek az élelmi cikkek árai legrohamosabban egész Európában. Ez ma már matematikai bizonyosság. Az angol „Board of Trade” a kereskedelmi hivatal hivatalos lapja kimutatást tesz közzé a drágaság fejlődéséről a különböző országokban. A hivatal az élelmiszerek árait 1900-ban 100-nak veszi fel és ehhez viszonyítva számítja ki az emelkedést. A számok tehát nem az árakat, hanem az emelkedést mutatják.

A kép a következő:

	1900	1901	1902	1903	1904	1905
Anglia	100	100	101	103	102	103
Ausztria	100	100	99	101	105	108
Magyarország	100	101	102	103	111	122
Belgium	100	101	102	113	109	110
Francoziaország	100	100	95	98	99	97
Németország	100	103	106	105	105	114
Hollandia	100	100	100	102	103	102
Itália	100	100	99	99	97	99
Norvégia	—	100	99	99	97	100
Oroszország	100	104	107	102	104	112
Egyesült Államok	100	105	111	111	113	113
Japán	100	97	100	108	120	132

Már az első évtized első felének számai mutatják, hogy az áremelés terén vezetünk, csak Japán jár előttünk. És az emelkedés aztán tovább is rohamosan haladt a következő években, amint a tabella mutatja:

	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912
Anglia	102	105	108	108	109	109	115
Ausztria	113	113	118	120	126	128	135
Magyarország	118	122	128	131	129	137	—
Belgium	112	115	116	120	122	128	132
Francoziaország	95	100	102	100	104	117	115
Németország	118	116	116	124	127	128	130*
Hollandia	103	105	107	109	115	117	123
Itália	99	101	105	112	114	118	120
Norvégia	103	108	109	106	108	111	119
Oroszország	116	130	130	127	116	121	—
Egyesült Államok	117	122	126	133	140	139	—
Japán	127	134	136	132	132	138	—

* csak Baden

Az emelkedés tehát 1900-tól 1911-ig Angliában 15%, ellenben nálunk 37%, Ausztriában és Németor-

szágban pedig csak 28%. Miután Ausztriával közös vámterületen vagyunk és az emelkedés nálunk majd 10%-kal nagyobb, valószínű a feltevés, hogy az emelkedést egy speciális magyar tényezőben kell keresnünk. Miután pedig a munkabérek Ausztriában még nagyobb mértékben emelkedtek, mint nálunk, ez a speciális tényező — azt hisszük — a kartellek hatásának tulajdonítható.

A munkásvédelem bemutatása a nemzetközi építésügyi kiállításon.

A Lipcsében most megnyitott építésügyi kiállításnak egyik legérdekesebb része a szakszervezetek kiállítása, mely a modern munkás védelmet mutatja be a legnagyobb iparágakban. A kiállítás e részét a Népszava kiküldött tudósítójának kitűnő jelentései alapján a következőkben közöljük:

Az építőmunkások védelménél legérdekesebbek a szakszervezetek által bemutatott állványszerkezetek és tartózkodó és egészségi kamarák. A legtöbb baleset az állvány összedőléséből keletkezik. A helyes épület-állványszerkezetnél az összeomlás kizártnak tekinthető. A kiállított állványfák mintául szolgálhatnak. E szerint az állványfa csak erős anyagból lehet és úgy kell ezt az anyagot összeerősíteni, hogy a legnagyobb nyomásra is a maga helyét megállja. Az állványjárda sűrűen ledeszkázandó, oldala bekorlátozandó. A főgerendákat párosával kell egymástól másfél méter távolságra, a faltól körülbelül szintén ugyanannyira, egy méter mélyen leásni és a földgyba elhelyezett falalapra erősíteni, hogy a katasztrófális félrecsuszamlás megakadályoztassák. Azért kell két gerendát egymás mellé erősítve állítani és pedig az egyik körülbelül fél akkora legyen, mint a másik, hogy amikor a felső részen a főgerenda a följebb építéshez alacsonynak bizonyul, az újabb gerendát a hosszú gerenda mellé erősített fél gerendához erősítik, mintegy folytatásképpen, így az a fél gerendában erős támasztékot nyer. Nem egy állványösszeomlás azért következett be, mert amikor az egyik gerenda alacsonynak bizonyult, drótokkal és kötelekkel hosszabbították meg újabb gerendával, anélkül, hogy annak oldalról vagy lefelé valamely mellékgerendában támasztéka lett volna. A főgerendák vízszintesen gerendákkal kötendők össze, befelé pedig falba eresztendők. Ahol az ablaknyílások miatt a falba támasztékot nem adhatunk, a belső részen szintén alá kell gerendázni. A dolgozó-állványt alaposan be kell deszkázni, nehogy a hézagok közé szoruljon valami és az állvány alatt dolgozók a leesett törmelékűl, szerszámoktól, stb. megsérüljenek. A munka előrehaladásával *sohasem szabad egy állványt lebontani, anélkül, hogy alatta állvány ne maradjon.* Nemkülönböztetve a bekorlátozott állvány külső részén olyan deszkafogószerkezet erősítendő meg, hogyha néhan a korláton valaki mégis kibukna, úgy a korlát előtt kifelé álló fogóállványba essék. Ezért kell a dolgozók alatt is az állványnak megmaradni. Az „Über die Hand” falazásnál is, amikor a kőműves belülről fölállított állványról kifelé falaz és előtte kint nincsen állvány, szintén ez a fogó-védállvány szerelendő föl, hogyha a falazó kőműves az egyensúlyt túlságosan előrehajlás folytán elveszítené, ne zuhanhasson a mélységbe, hanem a védőállvány fogja föl őt. Az állványszerkezet *egyes részeit nem szabad kapcsolással vagy kötelekkel megerősíteni, hanem kovácsolt vasszögekkel vagy srófokkal kell megerősíteni.*

Az építési állványszerkezet fölveit tartandók szem előtt a földmunkások által végzett árokmunká-

latok dúcolásánál, polcozásánál is. Az üvegtető munkát végző épületüvegeseknél, cserepezőknél és bádigosoknál is a *fogóköteleket a tetőkre és az épület oldalára erősített, könnyen leszerelhető és átszerelhető kis állványszerkezetek szorítják ki.* Általában a nagy állványszerkezetek mellett számos kis, egyszerű szerkezetet mutatnak be, amelyet a különböző foglalkozásoknál, az épület különböző részein nagyobb költségek nélkül alkalmazhatnak. A kályharakók is bemutatják régi és rozoga létrarendszer helyett a kétoldalú *létrabakkot*. Mellette van az egyszerű *agyagláda*. Munkásvédelmi része az, hogy gyalulva van és srófokkal van összekapcsolva, mert a gyalulatlan ládában agyagot keverő kályhásnak durva szálkák vagy rozsdás szögek sérülést okoznak.

Bemutatják a mázolókat támasztó-létráit, amelyek alul éles vascsúccsal vannak ellátva csuszamlás ellen, fönt pedig begörbített vaskampók biztosítják a kapaszkodást. Az épületek tatarozásánál használt veszedelmes köteleken *lógó állvány helyett nagy ügyességgel megszerkesztett létra-állványszerkezetet* találunk.

Az épület elő részén van elhelyezve három kamraszerű faéptmény. Az egyik: a különálló *szerszámkamra*, a másik a különálló *tartózkodás céljaira szánt kamra* és a harmadik a különálló *illemhely*. A tartózkodó kamra három részből áll. Az egyik részében van a főzőkészülék elhelyezve, ahol a munkások otthonról hozott ételleiket megmelegíthetik vagy esetleg valamit hirtelen süthetnek vagy főzhetnek. A második részben vannak a vasszekrények, ahol a munkások ruháikat tisztán és biztosan megőrizhetik és a mosdók, ahol munka után megtisztálkodhatnak. A harmadik, középső részben vannak elhelyezve az asztalok és padok, ahol a szünet közben reggelizhetnek vagy ebédelnek és társalogni pihenhetnek. Ugyanebben a helyiségben van az első segélynyújtáshoz szükséges *kötszertáda*. Ott vannak kifüggesztve az *építésügyi szabályrendeletek, munkarendek*, nyomtatott kioktatás a hirtelen megbetegedések és balesetek esetére; megtaláljuk az antialkoholista agitacionális fölhívást és figyelmeztetést is. A szakszervezeti bizottság egyúttal számszerűleg kimutatja, hogy ezen szétszedhető kamrákat legalább tízszer lehet újra fölláttítani és mind a tíz esetre az összköltség 2500 korona, vagyis egy 70.000 koronás épületnél 250 korona az a kockázat, amivel az építőmunkás emberi mívtólát meg lehet őrizni. Ugyancsak ilyen hordozható tartózkodó és étkező kamrát mutatnak be a következő munkások, akik külön kiadványban mondják el, hogy ilyen építmények híján mennyit szenvednek az utcákon az időjárástól és hogy mennyire elősegíti az ilyen épületeknek a hiánya a korcsmásban való tartózkodást, az alkoholizmust.

(Folytatjuk.)

A főváros jövő szociálpolitikája.

Dr. Wildner Ödön a főváros szociálpolitikai és közművelődési ügyosztályának vezetője a következőképpen nyilatkozott a főváros szociálpolitikai és közművelődési jövő programjáról:

A minden szép és nemes terv kivételét akadályozó rossz pénzügyi viszonyok ellenére a kislakások építését nem halasztjuk el. Alig ismerem sürgősebb és fontosabb dolgot a jelen pillanatban. A budafoki-úti kislakások építését a Tabán rendezése teszi halaszthatatlanná. Ezenkívül még a Váci-úton és a Palotai-út környékén is építünk egyet-egyet és ha a viszonyok kedvezőbbek lesznek, akkor nagyobb arányokban folytatjuk ezt az akciót.

Minden városrész kültekére tervezek zuhany- és kád-népfürdőt. Főlöszleges indokolnom ennek szükségességét, hisz a mi viszonyaink mindent megmagyaráznak. Az első ilyen népfürdőt Kőbányán építjük és biztosan hiszem, hogy már a jövő évben átadhatjuk rendeltetésének.

A tervezett *Diák-szállók* közül az egyik a Lágymányosra kerül, közel a Műgyetemhez. Ebben a szállóban nem lesz étkezés, mert feleslegessé teszi a Műgyetem menzája, mely kitűnően és olcsón fogja ellátni a szálló lakóit. A másik diák-szálló helye még nincs meghatározva. Lehetőleg városi telken és közel a Tudománygyetemhez fogjuk felépíteni. Az élelmezés mikéntjéről még nem döntöttem. Figyelemmel kell lennem arra, hogy a déli órákban is van előadás. Valószínűleg úgy oldom meg, hogy francia rendszer szerint, délután öt vagy hat órakor dinert adunk a diákoknak. A szoba ára havonta húsz vagy legfeljebb harminc korona lesz.

A közművelődés terén is van egy pár fölötté fontos tervezetem. A fővárosi könyvtárt áthelyezzük a gróf Károlyi-utcai volt iskolába, mert a városház helyiségei hivatalok elhelyezésére szükségesek, de nem is feleltek már meg a követelményeknek. Ez lesz a központi könyvtár, mely oly nyilvánosságot fog az új helyiségben nyerni, mint amilyen most az egyetemi vagy a múzeumi könyvtárnak van és reggeltől estig nyitva lesz. A központi könyvtáron kívül tervezek kilenc fiókkönyvtárat is és pedig úgy, hogy minden kerület kapjon egyet. A *fővárosi múzeum*, jelenleg van is nincs is. A nagy nyilvánosság alig tud létezéséről, aminek oka az, hogy muzeális tárgyaink szét vannak szórva. A középkorra vonatkozó emlékek a Halászbástyaiban termekben láthatók, gyönyörű, értékes képeink nagyrészt a városi hivatalok falait díszítik, a múzeum darabjainak nagy részét a városligeti múzeum őrzi, de vannak tárgyak a Verpeléti-úti iparrajziskolában, sőt – sajnos – a városháza gazdasági raktárában is. Ezt a szégyenteljes és túrhetetlen állapotot csak egy monumentális múzeum-épület felállításával szüntethetjük meg. Az eredeti terv az volt, hogy a múzeumot a Tisza Kálmán-téren, a Népoperaival szimmetrikusan építsük és ebben a nagy épületben nyerne elhelyezést a fővárosi könyvtár is. Most azonban, miután a könyvtárt a Károlyi-utcaban végleg elhelyeztük, módunkban van azzal a tervvel is foglalkozni, úgy, hogy a jelenlegi városligeti épületet fogjuk kibővíteni.

Az iparostanoncok oktatása terén roppant sok a kívánni való. A hiányt ott látom, hogy csak este, a műhelymunka végeztével jutnak a tanoncok az iskolába, midőn már fizikailag és szellemileg is ki vannak merülve. Ezen a bajon segítő, mihelyst a főváros anyagi helyzete megengedi, az Angyalföldön fa- és fémpipari tanonczsakiskolát építünk műhelyekkel kapcsolatban. Münchent és Lipsét vettem itt példának és az ott bevált rendszert fogom nálunk is megvalósítani.

Sarkalatos pontja jövő évi programomnak a *nők intenzívebb gazdasági kiképzése*. Ma még igen hátra vagyunk ezen a téren is. A fősúly a kertészeti kiképzésen lesz. A Svábhegyen levő kertészeti telepen tettük az első kísérletet és mondhatom, hogy minden reményt felülmúló eredménnyel. Ezekben vázolhatom az ügyosztály jövő évi programját. Igen sokat lehetne még beszélni az ügyosztályomban készülő tervekről, de úgy vélem, hogy csak ártanék az ügyeknek, ha az apróbb részletekre kiterjeszkednék. *Elvemen most is hű maradok: keveset beszélni és sokat, nagyon sokat cselekedni.*

Küzdelem a tagért.

„A földmunkások szövetsége és az ipari munkások” cím alatt a Vas- és Fémmunkások egyik júliusi száma e cím alatt cikket közöl, melynek egy részét, mint igen érdekes dokumentumot, érdemesnek tartjuk közölni:

„A földmunkásokat nem a gyárakban kell keresni. Hogyan jönnek a gépmunkások, a fűrészek, a gyalusok, a marógépeken dolgozók is a bármely helyen foglalkoztatott segédmunkások a földművesekhez? Mi úgy hisszük – s arról meg vagyunk győződve –, hogy az említett munkások az ipari életnek azt a kategóriát képezik, akik semmi egyéb vonatkozásban nincsenek a földmunkásokkal, mint hogy egy részük valaha szintén földmunkás volt. Azonban az ipari fejlődés következtében ipari munkásokká váltak s ezzel a régi kötetlék végleg megszakták. Ha tehát a földmunkások vezetősége mégis őket akarja szervezni, ezzel azt bizonyítja, hogy tulajdonképpen kötelességéről: a földművesek szervezéséről megfeledezett. A gyáripari segédmunkások érdeke az, hogy oly szervezethez tartozzanak, amely őket leginkább képes megvédeni. Már pedig, hogy a földmunkások szövetségében való tömörülése a gyári munkások viszonyait illetőleg nem megfelelő szervezkedési mód, azt az elvtársaknak be kell látniok. Számtalan példát említhetnénk meg, amelyek mind ezen álláspontunkat igazolnánk, hogy a földmunkásoknak fontos érdekük fűződik ahoz, hogy az ipari munkások szakszervezeteivel ellenkezésbe ne jöjjenek.

A földmunkások érdeke, hogy a saját erejükből építsék fel szervezetüket és a saját erejükből tartsák is azt fenn, természetesen e munkájukban mindenkor számíthatnak az ipari munkások testvéri támogatására. A gyárakat azonban ne bolygassák, mert ezzel célt tévesztenek és ellenségeskedést támasztanak, amit a szakszervezeti választmány június 18-án hosszas tanácskozás után meghozott következő határozata igazol:

„Tekintve, hogy a földmunkások szövetsége a gyári és ipari segédmunkások szervezését is céljával tűzte és a gyakorlatban fel is veszi utóbbiakat szervezetébe, felhívja a szakszervezeti választmány a földmunkások szövetségét, hogy elsősorban a földműveléssel és földmunkákkal foglalkozó munkásokat szervezze. A választmány tiltakozik az ellen, hogy a földmunkások szövetsége az ipari szövetségek hátrányára, továbbra is működési körét az ipari segédmunkások szervezésére irányítsa, annál inkább, mert utóbbiak érdekeit kizárólag csak az ipari munkások szervezetei képesek megvédeni.”

Nagyon kívánatos volna, hogy a földmunkás elvtársaink maguk lássák be, hogy ez a tiltakozás indokolt és jogosult. Mi csak eszükbe juttatjuk az elvtársaknak az 1912. évi pártkongresszuson elhangzott ama jelszót: *Ki a falvakba! Ott szervezzük a földmunkásokat!* Mikor ez a jelszó elhangzott, az elvtársak nagy tapssal jutalmazták az előadót, mintegy bizonyítva az elhangzott jelszó megvalósításának nagy fontosságát. És itt a kötelesség elsősorban a földmunkás szövetségére hárul, de a földmunkásokat ott kell keresnie, ahol vannak: Kint a falvakban!”

A magyar földmunkásokról.

E cím alatt a nemzetközi szakszervezeti titkárság által kiadott „Internationale Gewerkschafts-Korrespondenz” következőket írja: A magyarországi föld-

munkás Európa legjogtalanabb munkásai közé tartozik. Ezért csak a rendőrség és csendőrség segítségével lehet őt arra bírni, hogy a hazához hű maradjon. És a munkások kivándorlása ellen hozott kivételes törvények és rendőri intézkedések mellett is otthagyják a munkások a barátságtalan otthont, mihelyt erre csak alkalmuk nyílik. Hogy milyen hallatlan a magyar földmunkások elnyomatása, kitűnik abból a jelentésből, amelyet a földművelésügyi miniszter évenként kiad. Itt aztán közli a „Correspondent” a földművelési miniszter legújabb rendeletét, mely utasítja a szolgabírókat, hogy a sztrájkoló földmunkásokat csukassák el és jelentsék, hogy a sztrájkolók helyett hány „pár” sztrájkbontóra lesz szükségük. „Ezek a drákói intézkedések – írja az említett lap – évenként benépesítik a börtönöket, de az aratási munkák menetét biztosítják. A szükséges munkák elvégeztetnek, de a magyarországi földmunkás kényszerítve lesz a munkára csendőri felügyelet, a szuronyok nyomása alatt úgy mint a szibériai ölmébányákban sínylő rabszolga. Ilyen körülmények közt nem csoda, ha ezek a munkások még más országok rosszabb munkaviszonyait is elfogadják és a külföldön veszélyessé válhatnak az odavaló munkásoknak. Nemcsak a munkásmozgalom szempontjából fontos tehát, hogy a Magyarországból jövő munkások szerveztesse, hanem fontos érdek az is, hogy a külföldiek támogassák azt a harcot, amelyet a m gyár szakszervezetek és párt a földmunkások érdekében indítottak.”

Marx és Engels levelezése 1844-1883. között.

Bebel és Bernstein kiadják Marx és Engels között 1844. és 1883. évek között folyt levelezést. A nagy, négykötetes munka Dietz Nachf. cégnél fog megjelenni Stuttgartban. Az *első* kötet a szövetség első éveit tárgyalja (1844–1849.) és a londoni száműzetés idejét (1850–1853.). A *második* kötet tárgya a krími háború, az 1857. évi üzleti krízis, a „New-York Tribune”, és az olasz háború (1854–1860.), a *harmadik* kötet az amerikai polgárháborúval, a liberális aerával, az osztrák-porosz háborúval, a Lassalle-féle mozgalommal és a Capitallal foglalkozik (1861-1867.), végül a *negyedik* kötet: a német pártmozgalomról, Dühringről, a német-francia háborúról és a Marx betegeskedéséről és haláláról szól (1868-1883.). A munka végén részletes tárgymutató van.

A könyv nem kerül a rendes könyvtári forgalomba. Csak néhány száz példány fog belőle nyomtatni. Az egész mű ára 40 márka, és elsősorban könyvtárak és hírlapok fizethetnek elő. Bírálati példányok nem fognak szétküldetni.

A nagy munka ez év szeptember 15-én jelenik meg. Az ez időpont után érkezett megrendelések csak az esetben fognak figyelembe vétetni, ha még maradnak példányok. A megrendelések I. A. W. Dietz Nachf., Stuttgart címre intézendők.

A magyar kivándorló Amerikában.

Egy amerikai magyar lap jubileumi számában Kemény György tollából érdekes cikk jelent meg, mely nagyszerű világot vet Amerikában élő véreink lelkiéletére. Néhány év előtt – írja a cikkíró – South Bendben jártomban összetalálkoztam végre néhai Ádám Pistával, aki hajdanában halász volt a Fertőn s Amerikában olyan világjáró, csárdai mindenés, ráadásul peMg régimódi népének, hegedős lett belőle.

Mondanom sem kell, hogy csárdában találkoztunk, ahol a búsuló magyarok éppen a – repülőgépről beszélgettek, mikor lassankint egymáshoz meledtünk, egyszer csak kitört Ádám Pistából a virtus, hogy „aszongya hogy”:

Nagy Ociján tenger vize
 Ne hánd a hullámod,
 Úgy is tudod régen láttam
 Szép Magyarországot.
 Ha még eccer megláthatom.
 Megmaradok benne .
 Nem kell nekem soha többet
 Amerika kincse.

Kíváncsi voltam, hogy vajjon az új foglalkozás-
 mód nótára hangolja-e a magyart, amire a következő
 nótával felelt:

Ne csodálkozz rajta, hogy én hervatt vagyok,
 Kilenc esztendője, hogy köszörűs vagyok.
 Tizediket tötöm az Alber gyárába,
 Vasat köszörülök farmerok számára.

Ez a nóta az Oliver-gyárban dolgozó magyar kö-
 szörűsökről szól, akik valósággal lassú haladásban töl-
 tik életüket a gyilkos köszörűknél, amelyek a tüdővést
 lehelik beléjük lassan, de biztosan.

Ádám Pista később vígabb nótába kezdett, amely
 egy régi katona-nótára emlékeztet, de a kivándorló
 magyar a saját viszonyaira alkalmazta ilyen módon:

Eljöttem én jóbarátom
 Nagy Amerikába.
 Beötöztettek itt engem
 Csúf német ruhába.
 Az egek is meghasadnak.
 A csillagok sírnak,
 Hogy a magyar emberre itt a
 Il csúf ruhát húznak.
 Rám attak egy bé pantallót.
 Egy iszonyú sapkát.
 Bánatomba elkerítem
 Azt a rézangyalát.
 Ha felhúdom a pantallóm,
 Itt-ott vagyok benne.
 Ha felveszem a bakancsot,
 Úgy csosztatok benne.
 Ha felteszem a sapkámat,
 Leér a vállamra;
 Nem merek rátekinteni
 A magyar lányokra.
 Jaj Istenem mit csinállak,
 Megölöm magamat.
 Nem merem megszólítani
 Kedves galambomat.
 Akit magyar öltözetbe
 Az ölembe vettem:
 Rám se tekint, mint a páva
 Úgy elmegettem.

A nemzeti büszkeség is kitört Ádám Pistából a
 következő nótában:

Amerikába gyűttem ki munkásnak;
 Hajón hoztak, hogy én gyalog ne járjak.
 Járjon gyalog a tót, polák, vagy olá,
 Nem érdemes hajót adni az alá.

Lehetséges, hogy a fenti nóták egy része az Ádám
 Pista lelkében született meg, de valószínűbb, hogy ide-
 oda való vándorlásában szedte össze azokat és szerves
 egészébe csinálta belőlük az ő egyszerű, de mégis költői
 lelke.

Azóta sokfelé kutattam, figyeltem és irkáltam
 amerikai magyar nóták után. És rájöttem, hogy a ma-

gyar nótának Amerikában is az a legfőbb ismertető
 jele, hogy dalolni dalolják, de el nem mondják, s még
 kevésbé írják le valahol. Mégis sikerült összegyűjtenem
 néhányat.

Utóbbi időben az amerikai bevándorlási hatóság
 ugyancsak megrostálja a bevándorlókat, akik jobban
 félnek a „a kacengárdá”-tól, mint a magyar csendőrtől.
 Soknak reményességét lefagyasztja a könyörületet nem
 ismerő bevándorló hatóság. A deportálásra ítélt ma-
 gyarok nótaszóban siratják el keservüket. A „Magyar
 menház” egyik tisztviselője említette, hogy négy depor-
 tálásra ítélt magyar a következő nótába öntötte ki bá-
 natát:

Nem megyünk, nem megyünk
 Pencelvánijába,
 De csak itt maradunk
 A kacengárdába.

A hazai földhöz való ragaszkodás, a szülőföld
 után való sóhajtozás váltja ki a bújdosó magyar lelké-
 ből a nótát, amint az alábbi mutatja:

Fehér holló, jaj de régen bújdosol;
 Nem láttad-e a galambom valahol?
 Láttam bizony a nyújorki dipónál,
 Hajójegyet váltott ott az ágentnál.
 Nevijorkból elindul a gőzhajó,
 Szomorkodik rajta a sóik utazó;
 Árbocára selyem zászló van tűzve,
 Isten hozzád Amerika örökre.
 Kapitány úr, jól vezesse a hajót,
 Magyarországnak vegyen direkciót.
 Ott vár engem feleségem, gyermekem,
 Akikért megreped a gyenge szívem.

A legkedveltebb és így legjobban elterjedt nóta a
 következő:

Hallottam Amerikáról
 Sok szépet beszélni,
 Elindultam én is oda
 Szerencsét keresni.
 He engemet a rossz talál
 És a jó elkerül:
 Boldogtalan a világon
 Én vagyok egyedül.
 Nem okozhatok én senkit,
 Magam vagyok oka;
 Nem kísért ki a falumból
 Senki karonfogva:
 Se a bíró, se a csendőr,
 Se a falu szája,
 Csak az átkos pénzvágó hozott
 Az idegen tájra.

A következő nóta egy jól ismert kurucdalnak a
 bújdosó magyar viszonyaira való alkalmazásában je-
 lentkezik és az elhagyott feleség után való vágyakozás
 nyilatkozik meg benne:

Jaj, de nagyon tornyosodik
 Fejem fölött a felhő;
 Talán bizony óhazából,
 Magyarország felől jó.
 Oly epedve, bánatosan
 Nézegetek utána;
 Jaj, Istenem, csak egy szóra
 Fejem fölött megállna.
 Állj meg felhő, barna felhő,
 Ha szép hazából jöttél;
 Az én gyászos homlokomra
 Csak egy pár cseppet ejtsél.

Hátha abba a pár cseppbe
Orvosságom ottan lenne,
Óhazában értem síró
Feleségem bús könnye.

A föntinek éppen megfordított ja a következő,
amely az óhazában hagyott feleség hűtlenségét panaszolja :

Amerika határába
Leszállott egy vándor páva.
De sok levél a szájába,
A magyaroknak számára.

Mindenkinek vigat hozott,
Csak nekem szomorút hozott;
Az van a levélbe írva,
Hogy a feleségem csalfa.

Ugyan páva mit gondoltál,
Hogy ily bus levelet hoztál?
Nem gondoltam én egyebet:
Feleséged másat szeret.

A szerelem is megszólalt a bújdosó magyar nótájában. Az oakdalei legény panaszkodik, hogy kedve hervadozik a gyárban:

Az oakdalei dugógyárnak
Bádog a teteje,
De sok magyar legénynek ott
Hervad a kedvese.
Az enyém is benne van
Az én édes babám;
Bánatosan ki-kinéz
Rostélyos ablakán.

Valósággal drámai hatása a következő nóta:

Hamiltoni Ferry utcán
Véges végig járok . . .
Hó esik az útra,
Hideg szellő fújja;
Barna kislány bánatosan
Kiáll a kapuba.

Hamiltoni Ferry utcán
Véges végig járok . . .
Barna kislány várja,
De hiában várja;
Azt a szölke magyar legényt
Megölte a bánya.

Némelyik nóta dicséri a nehéz foglalkozást, mint például ez:

Szép élet a bányász élet,
Egy fináncsal nem cserélget.
Bánya mélyén a munkája,
A misziszke a babája
Csuhája!

Csak egy eltévedt nótácska dicséri a földművelést, az is a Louisiana állambeli Árpádhon nevű magyar telepről való. Szól pedig imígyen:

Árpádhonba szeretnék lemenni:
Csak ott lehet szeretőt szerezni.
Kökényszemű árpádhoni lányok,
Pünkösd napján lemegek hozzátok.

Ahol a sok földi eper terem,
Onnan való lesz a feleségem;
Kiválasztok a sok közül egyet.
Kit az Isten számomra teremtett.

Piros pünkösd vasárnap reggelén
Esküdtök egy árpádhoni legény;
Szamócába nőtt fel a kedvese,
Isten áldja meg őket örökre.

A csalódott kivándorló így kesereg:

Tegnap kaptam jó anyámtól levelet
Gyere 'haza édes fiam, ha lehet.
Hazamennék, nincs egy betyár tallérom,
Akivel a hajójegyet megváltom.

(Szomorú az édesanyám háztája;
Mert a fia kint van Amerikába.
Nem is lesz az víg tán egyhamarjába,
Itt sínylődik a gibbsi fűrészgyárba.

Nagyon jellemző a következő nóta, amely szerint az Amerikában csalódott farmer visszamegy Magyarországra, de otthon se tud megmaradni.

Szánt az ökör, bus a gazda,
A bú, gond őt igen bántja;
Az adósság húzza,
Megfagyott a búza.

Haza gondol liajnaltájba,
Busán felsóhajt magába:
Ott maradni jobb lett vóna,
Ahol kalászos a róna.

Eladom mindenem,
Megveszem tiktetem,
S visszamegyek riva
Az öreg kontriba.

Odahaza se jó,
Igen sok az adó;
Sok a végrehajtó,
Jegyző, szolgabíró.

Veszi vándorbotját,
Széles tengeren át
Visszaindul fázva
Nagy Amerikába.

A régi magyar nótáknak helyi viszonyokra való alkalmazása szinte határtalan.

Nevijorki kikötőbe áll egy hadihajó,
Tetejibe, tetejibe nemzeti lobogó.
Fújja a szél fújja; hazafelé fújja,
Kilenc éves Amerikás megy az ókontriba.

A demokrácia Hollandiában

merész léptekkel halad előre. 1901 óta, vagyis 12 év óta konzervatív reakciós uralom volt Hollandiában. Az utolsó liberális minisztérium, Pierson miniszterelnök vezetése alatt, 1897-től 1901-ig volt kormányon. Ez időben a baloldal 51 szabadelvű és 3 szociáldemokrata képviselőből állott. Ezekben az években alapították meg dr. Schaepman, a róm. kath. párt vezére, dr. Kuyper a forradalomelleneseké és dr. Savornin-Lohman a történeti keresztény párt vezetője a *keresztény koalíciót*, amelynek politikája keresztény irányú volt. Ez a koalíció az 1901-iki választásokon dr. Kuyper vezetése alatt 58 mandátumot szerzett meg (100 közül). Így Kuyper került a kormány élére, akit azonban az ügyek intézésénél főleg a személyes hiúság és nem az államférfiúi bölcsesség vezetett, ami a közvéleményt elhidegítette tőle. Az 1905-ös választásokon mindazon elemek összefogtak, amelyek nem tartoztak elvileg a keresztény koalícióhoz és sikerült a Kuyper-kormányt megbuktatniuk. De akkor a keresztény koalícióval nem állt szemben egy egységes politikai programmal bíró szövetség. A baloldal állt a szabadliberálisokból (9), a liberális haladópartból (25), a liberális demokratapártból (11) és a szocialistákból (7). Tehát a baloldalnak csak igen kis többsége volt az alsóházban. A felsőházban pedig a keresztény koalíció túlnyomó hívei voltak túlnyomó többségben. Megalakult a mérsékelt konzervatív, dr. Meester-minisztérium a liberális haladópart közreműködésével. A minisztérium ingadozó (politikát folytatott és hogy a szocialisták és radikálisok támadásainak heveségét mérsékelje, az általános választójog mellett foglalt állást, amivel aztán ellenségeivé tette fegyvertársait, a liberális „haladókat”. Hadügyi nehézségek is komplikálták a helyzetet és hozzájárultak a minisztérium bukásához. 1908 februárjában a keresztény koalícióból összeállított Heemskerck miniszterium jutott kormányra. Eleinte mérsékelt és megdöntött volt és sok helyen szimpátiára talált. Az 1909-iki választásokon 59 mandátumot kapott (100 közül!) a jobboldal, vagyis többet, mint bármely előző választáson. Hogy magyarázható meg a konzervatív reakciós pártok nagy veresége, amely júniusi választásokon érte őket, amikorra képviselőik száma 45-re szállt le. Az ok elsősorban abban keresendő, hogy a kezdetben mérsékelt színű kormány mindinkább keresztény propagandisztikus jellegű lett. Az egyházi magániskolák számos kedvezményben részesültek, a népiskolák fenyegetett helyzetbe jutottak. A gyarmatok bennszülött népességét a keresztény propagandával nyugtalanították. Sok orthodox protestáns is elkésérített a katolikus egyház előlétbe nyomulása.

A vámtételeket is jelentékenyen emelni akarták, a védővám rendszert akarták bevezetni, amely törekvés ellen a szabadkereskedelem hívei erős propagandát indítottak. A szociálpolitikai intézkedések, különösen a kötelező munkásbiztosítás, nem tudtak a munkásság ellenszenvének véget vetni, de a kormány sok konzervatív hívét idegenítették el. Ezek azok a főbb előzmények, amelyek a júniusi választásokon a klerikális-konzervatív blokk összeroppanására és a szociáldemokráciának eddig még elő nem fordult diadalára vezettek. A liberális elemek, amelyek – bár kisebb arányokban – de szintén megerősödve kerültek ki az útközetből, szintén a demokratikus és komoly szociálpolitikai reformok egész sorát írták zászlójukra. A szocialisták úgy határoztak, hogy elveik sértetlenségének megóvása végett, nem lépnek be a kormányba. Ez azonban nem jelenti sem azt, hogy az ügyek praktikus vitelére nem akarnak befolyást gyakorolni. Sőt éppen ellenkezőleg, a

parlamentari számarányok őket teszik a helyzet igazi uraivá, amennyiben a kormány csak úgy tarthatja fenn magát, ha ígéreteit teljesíti. A viszony némileg az angol liberális és munkáspárt viszonyaihoz hasonló és erős a remény, hogy a szövetkezés itt is nagy szociálpolitikai reformtevékenységet fog eredményezni.

V. M.

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető: dr. Halász Frigyes,
az Országos munkásbetegsegélyző- és balesetbiztosító-pénztár
titkára

Grossmann Miksa, az Országos Pénztárnak az intézmény megalakulása óta aligazgatója, a győri ker. pénztárnál kitörően levő orvosi konfliktus elsímítása végett történt hivatalos útján szerzett tüdőgyulladásban hirtelen meghalt. Egyénileg egy gyönyörű karriernek derékban való kettétörését, a magyar munkásbiztosítás szempontjából egyik legnagyobb s leginkább irányt jelző vezéremberének elvesztését jelenti ez a, az összes munkásbiztosítási érdekelteket valósággal konsternáló halál. Grossmann Miksa kivételes nagy egyéniség volt, ki a szocialista pártmozgalomban egy évtizeden át kifejtett legintenzívebb tevékenységben kiciszolt nagy tudását, nagyszerű ítélőképességét és szervezési talentumát, a munkásmozgalomban kipróbált és megedzett rendkívüli energiáját, fáradhatatlan munkaerejét, törhetetlen akarátát és kiváló szónoki képességét, agilitását az utolsó öt évben megosztatlanul kizárólag a munkásbiztosítás szolgálatába állította. Az 1907 július 1-e óta számítandó új magyar munkásbiztosítás megalapozásának és kifejlesztésének egyik leg-hatalmasabb alkotó ereje volt. Az országos pénztár aligazgatói állásában, ebben az autonóm munkásbiztosítás szempontjából politikai államtitkári jellegű állásban a *betegsegélyezés irányítása* s ezzel kapcsolatban a helyi szervek összes szervezeti ügyei tartoztak vezetése alá. Kiválóságát mi sem jellemzi jobban, mint hogy ebben a nagy hatáskörű, végtelenül kényes pozíciójú állásban, melybe egyenesen mint a munkásság bizalmi embere választott meg, s a melyben hivatva volt azt a bizalmi kapcsolatot képezni, a mely a két érdekeltégből összetett autonómia zavartalan működésének biztosítása céljából a pénztár és a munkásság között elengedhetetlenül szükséges, nemcsak a munkásság mindenkori megelégedésére, hanem a munkaadók legnagyobb elismerése mellett működött. Az országos pénztárra s a magyar munkásbiztosításra, melynek magán az intézményen belül, de különösen azon kívül annyi meg nem értő embernek és tényezőnek a megnyerésére van még szüksége, s a melynek a rendes napi munkában is, de különösen az alapvető szervezési munkákban az egymásra tornyosuló nehézségek tömegével kell megküzdenie, – ennek a mély tudású, nagy akarátú, nagyszabású és világos felfogású, fáradhatatlanul lelkes munkájú s rendkívüli meggyőzői képességű embernek a halála szinte pótolhatatlan veszteséget jelent.

A pénztár nem jogosult a furdősegélyt készpénzben nyújtani, ha azt természetben nyújthatja.

Az állami mb.-hivatal a készpénzfurdősegélyt megállapító ker. pénztári határozatot megsemmisítette a következő indoklással: „Az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár figyelemmel alapszabályai 204. §-ának utolsó bekezdésében foglalt rendelkezésre, megsemmisítés céljából az állami mb.-hivatal

elé terjesztette a kmbp. igazgatóságának 1912. évi nov. 24-én tartott ülésében 198/3308/912. sz. a. hozott azt a határozatát, melyben B. J. részére *természetbeni fürdősegély helyett 150 kor. készpénzsegély kiutalását rendelte el.* Ez alapon, valamint figyelemmel W. M. felügyelő bizottsági tagnak az említett igazgatósági határozat ellen beadott föllebeszésére, helyesebben panaszára az állami mb. hivatal a kptár igazgatóságának szóban lévő határozatát az ügyre vonatkozó összes iratok beszerzése után törvényes felügyeleti jogkörében elbírálás tárgyává tevén, ennek eredményeként azt az 1907. évi XIX. t.-c. 175. §-a alapján mint törvényelleneset megsemmisíti. A vonatkozó tárgy iratokból ugyanis megállapította a hivatal, hogy B. J. termény- és áruaktár alkalmazottat a kptár igazgatósága az általa előterjesztett és ptári orvosi bizonyítványokkal igazolt kérelmére múlt évi július hó 21-én tartott ülésében fürdőbe utalni rendelte. Az O. M. B. P. a h.-i ptár előterjesztésére 1912. év aug. hó 1-én 44275/912. sz. a. megfelelően intézkedett is a tekintetben, hogy nevezett B. J. ptári tag 1912. év VIII/9-IX/5-ig 28 napi ellátás és gyógykezelés végett Gleichenberg gyógyfürdőbe utaltassék.

B. J. múlt évi aug. hó 4-én kelt beadványában arra kérte az O. P.-t, hogy egészségi állapota a Gleichenbergbe való utazást nem engedvén meg, utalja őt az O. P. Bártfa fürdőbe. Ennek következtében az O. P. múlt évi aug. 7-én táviratilag hívta fel a h.-i kptárt nyilatkozattételre a tekintetben, hogy B. J. Bártfa fürdőbe való utalásához hozzájárul-e? A kptár múlt év aug. 9-én jelentette, hogy B. J. már önkényüleg Bártfára utazott, illetve aug. hó 16-án közölte az O. P.-ral, hogy B. J.-nek Bártfára való utazásához a kptár hozzájárul. Erre az O. P. múlt év aug. 18-án táviratilag hívta fel B. J.-t Bártfán, hogy az ottani szerződéses gyópv-intézet tulajdonosánál gyógyvillatásra jelentkezzen, egyidejűleg felhíván a gyógyintézet tulajdonosát, hogy a jelentkező B. J.-t vegye ellátásba. Nevezett az O. P. e felhívásának nem tett eleget, hanem Bártfa fürdőről múlt év aug. hó 21-iki kelettel bejelentette, hogy állítólagos fogfájása miatt hazautazik és kiadásának megtérítését kéri.

A fent előadottakból kétségtelen, hogy B. J. a ptár által részére természetben szolgáltatni rendelt fürdősegélyt önkényüleg nem vette igénybe, miért is a természetben, nyújtandó gyógyfürdő segély címén készpénzbeli megtérítésre igényt törvényes alapon nem támaszthat. Törvényellenesen járt el tehát a kptár akkor, amikor B. J. részére fürdőköltés megtérítése címén 150 kor. készpénzsegélyt állapított meg, miért is az idézett határozatot meg kellett semmisíteni.

Az 1898: XXI. t.-c. 3. §-ának c) pontja a kórházban elvetelő nőkre is alkalmazandó. Ezt az elvet állapította meg a m. kir. közigazgatási bíróság 3225-913. sz. ítéletében. Az indokokból közöljük a következőket: „A betérjesztett iratok szerint S. F. betegsegélyző pénztári tag neje, szül. K. A. a n.-i vármegyei kórházban 10 napon át „abortus” diagnózissal gyógykezeltetett, mely ápolással felmerült 15 K 80 fill. költség megtérítésére a harmadfokban hozott közigazgatási bizottsági határozat a n.-i gőzmalom r.-t. váll. pénztárát kötelezte. Minthogy a nyilvános betegápolás költségeinek fedezéséről szóló 1898. évi XXI. t.-c. 3. §-ának c) pontja szerint *a kórházakban szülő nőknek és szülőiteiknek ápolási költségeit az orsz. betegápolási alap fedezi,* ennél fogva a bíróságnak a fenti ítélet rendelkezései értelmében határoznia, vagyis a pénztár egyidejű fölmentése mellett *a kórházi ápolási költség megtérítésében az országos betegápolási alapot marasztalni kellett.*

Az új kereskedelemügyi miniszter a munkásbiztosításról nagyszentmiklósi programbeszédjében a következőket mondotta:

A munkásbiztosítás ügyét szabályozó 1907. évi XIX. törvénycikk is megérett a mielőbbi revízióra. Ezt az egész közvélemény sürgeti, úgy a munkaadók, mint az alkalmazottak is, sőt a revízió szükségét a törvénycikk megalkotója, Kossuth Ferenc maga is elismeri. A munkáskórházak mielőbbi építését fogom szorgalmazni, addig is gondoskodván az ideiglenes elhelyezésről.

Szélmalomban alkalmazottak biztosítási kötelezettsége. A hatásköri bíróság 1912. évi 75. sz. ítéletében kimondotta, hogy ha a szélmalomtulajdonos malomüzletét nem a kir. kisebbhaszonvételi jog alapján gyakorolja, úgy az 1884: XVII. t.-c.-ben foglalt ipartörvény. 183. §. f) pontjában megjelölt kivétel reá nem vonatkozik és az ipartörvény 4. §-a értelmében ipartörvénynek a segédek és tanoncokra vonatkozó rendelkezéseihez is alkalmazkodni tartozik tehát alkalmazottai iparossegédeknek tekintendők. A hatásköri bíróság Ítéletéből következik, hogy *ha a szélmalom nem alapul kisebb kir. haszonvétele, úgy a malomalkalmazottak az 1907: XIX. t.-c. 1. §. 1. pontja alapján biztosítás* kötelezettség alá esnek.*

Az 1907: XIX. t.-ez. 186. §-ának ut. bekezdése nem vonatkozik arra az esetre, midőn pénztári okmányoknak vagy harmadik személyek ügyletének illeték kötelezettségéről s a vonatkozó irásoknak a pénzügyi hatóságok részére ezen szempontból való felülbírállás céljából való kiadásáról van szó. Az állami munkásbiztosítási hivatal e tárgyban egy konkrét ügyből kifolyólag a következő leiratot intézte az Országos Pénztárhoz:

„A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal az illetékes pénzügyi hatóság panaszából értesült arról, hogy az O. P. a z.-i m. kir. pénzügyigazgatóság 1912. VIII. 12-én 42523. sz. a. kelt átiratában a pénztárhoz intézet abbéli kérelmének, hogy Sz. S. sz.-i gyógyszerész illetéktügyi felebbezésének elbírálhatása céljából a nevezett gyógyszerész által kiállított és megleletezett számlákat betekintés végett küldje meg, múlt évi szept. 7-én 50141. sz. a. a nevezett pénzügyigazgatósághoz intézett átirata szerint, az 1907 : XIX. t.-c. 186. §-ára hivatkozással nem tett eleget. A panasz folytán a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal utasítja az O. P.-t, hogy a szóban lévő megleletezett számlákat, fent idézett megkeresésére való hivatkozással, a z.-i m. kir. pénzügyigazgatóságnak azonnal küldje meg, s ennek megtörténtéről a hivatalnak tegyen egyidejűleg jelentést. Az O. P. ugyanis helytelenül tagadta meg a szóban lévő számláknak a megkereső pénzügyi hatóság részére való kiszolgáltatását és tévesen hivatkozott ez eljárásának indokolása céljából a törvény 186. §-ára. Az 1907: XIX. t.-c. 186. §-ának utolsó bekezdése csupán azt rendeli, hogy a munkaadók által bejelentett vagy a pénztárnak egyébként rendelkezésére álló adatok az adók megállapítása és kirovása céljából föl nem használhatók és hogy ennél fogva a pénzügyi hatóságok a pénztáraknak a törvényszerű biztosítási művelletben gyűjtött adatait nem vehetik igénybe. Ez a rendelkezés azonban nem vonatkozik arra az esetre, midőn pénztári okmányoknak vagy harmadik személyek ügyleteinek illetékkötelezettségéről s az e tekintetben felmerült vitás kérdéseknek az illetékes pénzügyi hatóságok részéről való elbírálásánál a vonatkozó iratok kiszolgáltatásáról van szó, miután ebben az esetben biztosításügyi adatoknak adóztatási célokra való felhasználása nem is céloztatik. A kért okmányok kiszolgáltatásának megtagadása ehhez képest nem a bizto-

sítási adatok illetéktelen felhasználásának megakadályozását, hanem az illetékekre vonatkozó törvényi szabályok végrehajtásának megghiúsítását jelentené, amire pedig a törvény idézett 186. §-a a pénztárakat nem jogosítja fel.

A szekszárdi ker. pénztár augusztus 3-án tartott közgyűlése nagy lelkesedéssel elhatározta, hogy a felszámolt szekszárdi ker. betegsegélyző pénztár 57.341 K-t kitevő vagyonát, a hatóságok és az összes érdekelt tényezők támogatásának kikérése mellett tüdőbetegszanatórium létesítésére fordítja. A magyar munkásbiztosításnak ma egyik leg súlyosabb kérdése a tüdőbeteg megfelelő gyógykezeléséről való gondoskodás, s minthogy a pénztári tagokat valósággal megtizedelő kór ellen országszerte sűrű szanatórium hálózattal kell megfelelő védőszervezetről gondoskodni, minden pénzösszeg, s minden komoly és ambiciózus törekvés, mely az Országos Pénztár által a T. 200. §. 5. pontja alapján tüdőszanatóriumok létesítése iránt indított akció keretében elhelyezve ezen védőszervezet megteremtésének a szolgálatba állíttatik, örömmel üdvözölhető.

Az állami közegészségügyi felügyelet decentralizálásáról múlt számunkban adtunk hírt olvasóinknak. A múlt számunk megjelenése óta eltelt rövid idő alatt az üdvösen megindult kezdeményezés máris módosítást szenvedett, s a belügyminiszter 119.000/913. sz. rendeletével az előző rendeletével szemben úgy intézkedett, hogy a közegészségügyi kerületi beosztás változatlan meghagyása mellett – *szolgáltatukat egyelőre ne az idézett előző rendeletben megállapított székhelyről, hanem Budapestről lássák el.* A miniszter ezen intézkedését, amellyel a kerületi közegészségügyi felügyelőknak a kerületi székhelyen való lakásra vonatkozó kötelezettségét megszünteti, azzal indokolja, hogy a közigazgatás tervbe vett reformja folytán „megfontolás tárgyává kell tenni a közegészségügyi felügyelői szolgálatnak a megállapítandó állami szervezetbe való beilleszkedését is.” S ezért átmenetileg a fenti módon kellett intézkednie. Értesülésünk szerint az érdekelt közegészségügyi felügyelők küldöttségileg maguk kérték a minisztertől a kerületi székhelyen lakás kötelezettségének megváltoztatását. Már lapunk múlt számában kifejtettük, hogy a nagy feladatokra hivatott intézmény nincs úgy megszervezve, hogy a feladatoknak komolyan megfelelhessen. A legújabb módosítása a szervezési szabályoknak pedig mindenestre még kevésbé komolylyá fogja tenni a feladatok végrehajtását.

Köteles-e a pénztár a gyógyszerekhez szükséges tartályt a tagnak ismételtén kiszolgáltatni? Ezen

kérdésben a nagyszabeni munkásbiztosítási választott bíróság 1913. P. 4/3. sz. Ítéletével oly értelemben határozott, hogy a gyógyszerek tartályának költsége a pénztárt csak egyszer terheli. A bíróság az ítéletet következőleg indokolta: A pénztár igénylőnek az iránti igényét, hogy valamely gyógyszer ismételt kiszolgáltatása esetére a szükséges tartály is mindannyiszor ismételtén kiszolgáltassék – elutasította azon az alapon, hogy a pénztár egy korábbi határozat értelmében csak az első ízbeni kiszolgáltatás alkalmával hordozza a gyógyszer tartályának költségét a mi az illető orvosi vényen fel is van tüntetve. Igénylő ezzel szemben a konkrét esetben általa fizetett 8 fillér tartályvételár megfizetését és a pénztárnak egyszersmindenkorra szóló ama kötelezését kérte, hogy a pénztár a gyógyszer tartályát mindannyiszor viselje, ahányszor az a beteg részére rendeltetik, miután a betegségi segély amúgy is oly csekély, hogy egy huzamosabban tartó betegség esetén tisztán a betegségi segélyből az igény-

jogosultnak az a csekély összeg sem állhat tényleg rendelkezésére, amennyibe a kérdéses gyógyszer-tartály kerül, már pedig főleg az üveg vagy más törékeny tartályok a beteg vigyázatlanságának fenforgása nélkül véletlen folytán is megsemmisülhetnek. A választott bíróság igénylő igényét alaposnak el nem ismerhette s azért a pénztár határozatát helybenhagyta, mert az 1907. évi XIX. t.-c. 50. §. 2. pontjának helyes értelmezése szerint a pénztár ugyan kétségtelenül köteles a gyógyvizet akként kiszolgáltatni, hogy az szállítható is legyen, amiből pedig okszerűen folyik, hogy a gyógyszer tartályának költsége is a pénztárt terheli, ámde akkor, amikor a pénztár a gyógyszer első kiszolgáltatása alkalmával a tartályról is gondoskodik, törvényes kötelezettségét már teljesítette s nem kötelezhető a törvény fenti rendelkezése alapján arra, hogy a kérdéses orvosság ismétlése esetén mindannyiszor új tartályról gondoskodjék, illetve a tartály vételárát viselje, különösen, ha amint azt igénylő nem vonta kétségbe, a tag előre figyelmeztetve van, hogy a gyógyszer ismétlése esetén a tartályt magával kell hoznia. Ami a véletlen esetet illeti, miután a tartály az orvosság kiszolgáltatásával az orvossággal együtt az illető igénylő tulajdonosává válik, az általános magánjogi szabály értelmében, hogy a véletlen eset azt éri, akinek dolgán az bekövetkezett, kétségtelen, hogy véletlen megsemmisülés esetén sem kötelezhető a pénztár a tartály költségének ismételt hordozására.

A gyulai ker. pénztár székhelye Gyula legyen-e vagy Csaba? A gyulai kerületi munkásbiztosító pénztár folyó évi május hó 12-én megtartott közgyűlésén a pénztár székhelyének Gyuláról Békéscsabára való áthelyezését mondták ki. A közgyűlés ezen határozatát Weisz Mór és 105 társa megfélebbezte az állami munkásbiztosítási hivatalhoz. Az állami hivatal az ügyet a T. 119. §-a alapján nyilatkozás végett leadván az Országos Pénztár igazgatóságához, az igazgatóság úgy nyilatkozott, hogy véleménye szerint a természetes elhelyezkedésnek jobban megfelelne, ha a pénztár székhelye Békéscsaba volna, mert itt a legnagyobb a biztosítottak száma, s Békéscsaba közlekedési csomópont is lévén, a pénztár egész területéről könnyebben közelíthető meg, viszont azonban Békéscsaba megyének, s így a megyében lévő összes fontosabb hatóságoknak székhelye Gyula, a pénztárnak pedig fontos érdeke, hogy a hatóságokkal való közvetlen, a pénztári ügyek intézésénél nagyjelentőségű állandó érintkezés és kapcsolat fentartassék. Ezekre való tekintettel az Országos Pénztár igazgatósága javasolja az Áll. Munkásbiztosítási Hivatalnak, hogy hallgassa meg az érdekelt I. és II. fokú iparhatóságokat, melyek a helyszíni viszonyokat teljesen ismerik, hogy melyik elhelyezés felel meg jobban a pénztári érdekeknek, s azok által adandó vélemény alapján határozzon a széknél* kérdésében.

Tisztasági fürdő a pénztári tagoknak. Sokat vitatott kérdés, melyet mindaddig, míg a *betegség-megelőzés a betegsegélyezéssel* törvényileg is elismert egyenrangú szerephez jut, tagadólagnak kell eldöntenünk. Igen ötletesen és követésbe méltó módon oldotta meg mégis ezt a kérdést a hygieniai missziójával számoló máramarosszigeti ker. pénztár. Tekintettel arra, hogy a tisztasági fürdő nem mehet orvosilag rendelő betegsegély számba, ennek természetben és ingyenesen való nyújtásától lemondott, ellenben a *betegsegélyezésként*, gyógyítás céljából kiszolgáltató fürdők kedvezményesen áron való megszerezhetése iránt kötött szerződésben megállapított *önköltségi áron* tisztasági

fürdő céljaira is kiadja az igazolt pénztári tagoknak a fürdőjegyeket. Így a pénztárnak a tagok tisztasági fürdője mibe sem kerül, de a higiénet szolgálja, midőn tagjainak a kedvezményes áru jegyeket kiadja. A példa követésre méltó, csak arra kell a szükségeslével ügyelni, hogy a fürdőjegy kiszolgáltatás ilyen kiszélesbülése ne vezessen a jegyekkel való üzérkedésre a tagok részéröl.

Az Országos Pénztár az új kereskedelemügyi miniszternél. Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár küldöttsége f. hó 6-án délután tisztelgett *báró Harkányi Jánosnál*, hogy öt miniszterré való kineveztetése alkalmával üdvözölje és jóakarátát kérje a munkásbiztosítás országos intézménye iránt. *Lukács József* alelnök a minisztert a következő beszéddel üdvözölte:

„Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár nevében, van szerencsém Nagyméltóságodat kereskedelemügyi magy. kir. miniszterré való kineveztetése alkalmával mély tisztelettel üdvözölni.

Nagyméltóságod az eleven pezsgő ipari élet fortagából jutott jelenlegi díszes állásába s így bölcsen méltóztatik tudni, hogy a munkásbiztosítás egész komplexuma mekkora óriási hatással van a közgazdaságra s annak milyen értékeket termel.

Intézményünk, melynek már 1,200.000-nél több tagja van, évenként mintegy 50 millió koronát juttat a beteg munkás védelmére és az elveszett kereset pótlására.

Ügyszólván egyedüli olyan intézmény, mely bevételeit majdnem egészében visszajuttatja az ország közgazdasági és közegészségügyének s úgy ebből a szempontból, valamint abból is, hogy törvény által életbeléptetett kényszertársulat, – úgy a hatóságok, mint a kormányzat támogatását joggal elvárhatja.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Ennek az intézménynek ellenségei csak azok között vannak, akik a modern szociális gondolkodásig még el nem jutottak és akik jogok gyakorlására *mindig*, de az ezekkel járó kötelezettségek teljesítésére csak *néha* kaphatók.

Lehetnek és vannak is a törvénynek fogyatékoságai és hiányai, de hiszen az még teljesen végre sincs hajtva és némi jóakarattal kisebb méretű novelláris intézkedéssel tökéletesíthető. Nagyon kérjük Nagyméltóságodat, kegyeskedjék nekünk alkalmat és időt adni, hogy helyzetünket nyíltan és becsületes őszinteséggel feltárhassuk, addig is újból kérjük intézményünkre végtelen fontos jóindulatú támogatását.”

Az üdvözölő beszédre adott válaszában a miniszter biztosította a küldöttséget a pénztár iránti legteljesebb jóakarataról és szeretetéről, valamint arról, hogy ezt az intézményt szociálpolitikai és közegészségügyi szempontból fontos hivatásúnak, szükségesnek tartja, mert ez az első etapja a további szociálpolitikai fejlődésnek. Ismeri azokat a panaszokat, melyek a munkásbiztosítás ellen különböző oldalról felhangzanak, ma azonban még nemi eléggé tájékozott arra nézve, hogy e panaszok közül melyek jogosultak és melyek nem, ennél fogva ma még egyáltalában nincs ebben a kérdésben álláspontja, de kijelenti, hogy állásfoglalása előtt meg fogja hallgatni az érdekeltségeket és elsősorban kérni fogja Országos Pénztár tárgyilagos tájékoztatását és teendő intézkedéséhez a megfelelő támogatást,

Felelős szerkesztő: **Dr. LÁNCZI JENŐ.**